

Savez Rusina Republike Hrvatske • Союз Русинох Републики Горватскей

Нова Думка

ISSN 0351-3181

BROJ
ЧИСЛО 217

GODINA
ПОК XLIX

3/2020

90. telefonska sjednica Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske

Sukladno odredbama članka 11. Poslovnika o radu Savjeta za nacionalne manjine zbog novonastale izvanredne situacije, odnosno epidemije COVID-19 uzrokovane koronavirusom, predsjednik Savjeta Aleksandar Tolnauer sazvaio je 3. lipnja 2020. godine 90. telefonsku sjednicu Savjeta za koju je predložio sljedeće točke

Dnevnoг реда

1. Usvajanje zapisnika s 89. sjednice;
2. Odlukom o rasporedu sredstava koja su u Državnom proračunu Republike Hrvatske osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina II 2020. («Narodne novine», broj 51/20L, u razdjelu 020 Vlada Republike Hrvatske, unutar glave 02021 Stručna služba Savjeta za nacionalne manjine, aktivnost A732003, Potpore za programe ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina, unutar računa 3632 Kapitalne pomoći unutar općeg proračuna, osigurano je 840.000,00 kuna za stvaranje pretpostavki kulturne autonomije nacionalnih manjina - Roma (za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave); AD.1 Zapisnik je jednoglasno prihvaćen.

AD.2 Donesena je odluka o rasporedu sredstva iz Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2020. godinu i projekcija za 2021. i 2022. godinu («Narodne novine», broj 117/19), osigurana su u razdjelu 020 Vlada Republike Hrvatske, glava 02021 Stručna služba Savjeta za nacionalne manjine, aktivnost A732003 Potpore za programe osnivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina, račun 3532 Kapitalne pomoći unutar općeg proračuna (zvor 41), u iznosu od 840.000,00 kuna raspoređuju se za programe stvaranja materijalnih pretpostavki za ostvarivanje kulturne

autonomije romske nacionalne manjine te se dodjeljuju, sukladno podnesenim zamolbama, sljedećim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave kao jednokratna pomoć:

- Općini Darda iznos od 100.000,00 kuna za sufinancirane izgradnje spojne ceste u Dardi, između Jablanove ulice i ulice Braće Radić;
- Gradu Grubišno polje iznos od 200.000,00 kuna za izgradnju Doma za Rome Grubišno Polje;
- Gradu Kutina iznos od 240.000,00 kuna za nastavak izgradnje zgrade Društvenog doma u Ulici Stjepana Radića;
- Općini Nedelišće iznos od 300.000,00 kuna za sufinanciranje izgradnje spojne ceste s obrinskom odvodnjom između romskog naselja Parag i državne ceste DC208 te rekonstrukciju ulice Zrinskih u naselju Gornji Kuršanec.

Zvonko Kostelnik, prof.

З нагоди Дня державносци положени венец шицким жертвом Отечественей войны на грекокатолицким теметове

Република Горватска того року Дзень державносци знова слави 30. мая, як цо го славила и у першим дзешецрочним

Покладане венцох на руским теметове у Петровцох опрез памятник страдалим барнітельом и цивиллом у Отечественей войны

Минута тихосци за погинутих и страдалих Петровчаньох

иснованю, здогадуяци ше на перши демократски вибор вейпартийного Собору 30. мая 1990. року. Представителе Општини зоз членами Општинскей ради Општини Богдановци, МО, бранітельох, представителюх здруженьох и других гражданох положили венци и запалели швички шицким жертвом Отечественей войны на памятник на грекокатолицким теметове у Петровцох.

Звонко Костелник, проф.

BROJ
ЧИСЛО 217

GODINA
ПОК 2020.
XLIX

“NOVA DUMKA”

Izdavač: Savez Rusina RH

<http://www.savezrusina.hr>

savezrusina@gmail.com

novadumka@gmail.com

Facebook: Savez Rusina RH Vukovar

Za nakladnika: Dubravka Rašljanin

Uredništvo: Vukovar,

Vijeća Europe 93

Tel. / faks: 032 428–342

IBAN HR1623400091110057465

Tisak: Certis d.o.o. Cerna

Naklada: 700 primjeraka

“НОВА ДУМКА”

Видава: Союз Русинох РГ

<http://www.savezrusina.hr>

savezrusina@gmail.com

novadumka@gmail.com

Фейсбук: Savez Rusina RH Vukovar

За видавателя: Дубравка Раšљанин

Редакција: Вуковар, Ради Европи 93

Тел. / факс. 032 428–342

IBAN HR1623400091110057465

Друкуе: Цертис д.о.о. Церна

Тираж: 700 прикладніки

Tiskano – Друковане

06 / 2020

Cijena

Цена

10

Kuna

Куни

Рукописи се не враћају.

Објављени прилози се хонорирају.

Рукописи ше не враћаю.

Обьявени прилоги ше гонорују.

DRUŠTVO I POLITIKA - ДРУЖТВО И ПОЛИТИКА

90. telefonska sjednica Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske	2
3 нагоди Дня державности положени венец шицким жертвом Отечестваей войны на грекокатоліцким теметове	2
Положени венци на памятник з нагоди Дня Општине Богдановци	4
Пре COVID-19 не отримани Дзень Руснацох у Републики Горватскей	4
Парламентарни виберанки	6
Же би наш народ предлужел жиц, треба же би ше млади вияшньовали як Руснаци	8
Дзень националних меншинох Городу Загребу	16

IZ RADA SAVEZA - ЗОЗ РОБОТИ СОЮЗУ

Схадзка закончена оптимистично	5
Того року одказани Летни школи руского языка и култури за основну и штредню школу	5
Отримана порядна Звитова скупштина Союзу Русинох РГ	12

IZ NAŠIH MJESTA - З НАШИХ МЕСТОХ

Rijeka – Europska prijestolnica kulture 2020. godine	7
Штефан Гудак – здогадоване	22
Рочна скупштина дружтва „Руснак“	25
Канаме Окано – русинистични феномен	25
Ажуроване андроид апликациј „Rusinski rječnik“	25
Крава зоз целецом, а цельна	26
Суши април, мокри май, жито будзе ягод гай	27
Vježbe za kifožu	28
Како нас теška iskustva mogu promijeniti na bolje?	29
Смертельна небезпека	31

INTERVJU - ИНТЕРВЈУ

Значна рочница КД „Рушняк“ ПГЖ	10
Мой валал – Миклошевци	20

IZ RADA NAŠIH DRUŠTAVA - ЗОЗ РОБОТИ НАШИХ ДРУЖТВОХ

Владимир Провчи на подобовой колоніи у Украіни	11
У Етнографскей збирки у Петровцох зрубане майске древо - маялос	18
Виберанкова скупштина КУД „Яким Говля“ Миклошевци	24
Руснак	24

IZ DUHOVNOG ŽIVOTA - ЗОЗ ДУХОВНОГ ЖИВОТА

Святиню ше обнавля не лем зоз пенезом, але и зоз шерцом	13
Преклад Святого Писма по руски	14
COVID-19 – Премудросц, мерукїме!	14

LITERARNA STRANICA - ЛИТЕРАТУРНИ БОК

ШВИЧКА	15
ТІНІ ДОМ МОЇН ВАКА	15
ЧОМ ТО ТАК?	15
ЛЕМ ТЕБЕ	15

STARE FOTOGRAFIJE - СТАРИ ФОТОГРАФІЇ

Пейц роки од шмерци учительки Цецилії Гаргайовой	27
--	----

RETROVCI KOJI NESTAJU - ПЕТРОВЦИ ХТОРИ НЕСТАВАЮ

Хороти и лічене	30
---------------------------	----

Насловни бок: Звонко Костелник – Дзень националних меншинох Городу Загребу
Остатні бок: Звонко Костелник – Зоз подобового скарбу Союзу Русинох РГ

UREDNIŠTVO: Vera Pavlović (glavna i odgovorna urednica), Ahnetka Balatinac, Ljubica Harhaj, Manuela Dudaš, Lesya Mudri i Vladimir Provči

SAVJET UREDNIŠTVA: dr.sc. Oksana Timko Đitko (predsjednica), Marijana Džudžar, vl. Vladimir Sedlak

LEKTORI: Marija Vulić (rusinski jezik), Andreja Magoč (hrvatski jezik)

Tiskanje potpomaže Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske s Rješenjem Ministarstva informiranja Republike Hrvatske od 15. siječnja 1992. godine (ur. Br. 523-92-1),

“Nova dumka” je upisana u evidenciji glasila pod brojem 1366

Prilozi autora potpisani imenom ne moraju odražavati mišljenje uredništva i izdavača.

РЕДАКЦИЈА: Вера Павлович (главна и одвичательна редакторка), Агнетка Балатинац, Мануела Дудаш, Любица Гаргай, Владимир Провчи, Леся Мудри

СОВИТ РЕДАКЦИЇ: д.ф.н. Оксана Тимко Дітко (председатель), Маріяна Джуджар, о. Владимир Седлак

ЛЕКТОРЕ: Мария Вулич (руски язык), Андрея Магоч (гортватски язык)

Друковане помага Совит за национални меншини Републики Горватскей.

На вимагане Союзу Русинох и Українцох Републики Горватскей з Ришеньом Министерства информования Републики Горватскей од 15. януара 1992. року (УЧ. 523–92–1) „Нова думка“ уписана до евиденциј явних виданьох под числом 1366.

Авторизовани тексти не знача же то источасно и становиско редакциј лебо видавателя.

Положени венци на памятнік з нагоди Дня Општини Богдановци

У складзе зоз мирами и одлуками Национального штабу Цивилней зашити Републики Горватскей з нагоди Дня Општини Богдановци, 05. мая, члени Општинскей ради Богдановци, представителе здруженьох и бранітельских здруженьох положили венец и запалели швички на валалском теметове у Петровцох за шицких погинутых бранітельох и циви-

лох. Молитву водзел паноец Владимир Седлак. У складзе и з одлуку Национального штабу Цивилней зашити одказани шицки збудваня вязани за означоване Дня Општини Богдановци. Вериме же тот ситуація пошвидко прейдзе и же зме ше годни шицки ведно позберац и преславиц наш дзень.

Звонко Костелник, проф.

На петровским грекокатолицким теметове молитву за погинутых и страдалих бранітельох предводзел петровски парох Владимир Седлак

Пре COVID-19 не отримани Дзень Руснацох у Републики Горватскей

Дзень Руснацох у Републики Горватскей найзначнейши дзень котри повязуе шицких Руснацох у Републики Горватскей. Руснаци ше до южней Угорскей приселели у 18. століттю зоз горніх крайох Угорскей, зоз обласцох Боршод, Земплин, Гевеш и Сабољч. Перши Руснаци ше приселели 1745. року на подруччє нешкайшого Руского Керестура у Бачкей и так основали нове место. О неполни сто роки познейше, точнейше 1834. року, перши Руснаци зоз Руского Керестура и Коцура зоз Бачкей насельовали богату плодну жем у Сриме и Славонії. Руснаци ше населели до Петровцох, Янковцох, на Гра-

бово, до Миклошевцох, Делетовцох, Маринцох, Райового Села, Вуковару, Винковцох, Дякова и Осиеку. Уж 25. мая 1836. року у Петровцох основана парохия грекокатолицкей церкви хтора мала подружніці у спомнутих околних местох, а од януара 1837. року водзени и матични кніжки. Як здогадоване на перши запис у матичних кніжках 25. май вибрали як наш дзень - Дзень Руснацох у Републики Горватскей. Нажаль, того року швето ше не могло отримати пре COVID-19. Можебуц кед же мири Национального штабу Цивилней зашити попуца швето преславиме до конца того року.

Звонко Костелник, проф.

ПИСНЯ СТАРЕЙ ТОПОЛІ

Поконцу валала стої стара тополя била,
у моїх памятокх вше будзе мила,
велі, велі и длуги роки з валалом
и власну долю прежила.

На твоїх конарох ище
розшпиваних тацкох шпив ше чує,
тот це виками у живоце отримує.

Ей, топольо, стара пані,
згинаш свойо конари - свойо длані
и каждого госца щиро виташ,
у таємносци, цо ше му питаш?

Виками ши младих вечарами
зоз конарами под себе згартала,
їх тайни любовни до жилюх сховала.

И я, правду повесц, под твоїма конарами
дзивчатко любовал.
Душу свою, души моеї вично подаровал.

Додня рано, кед слунко виходзи,
кед вредни Руснак до поля одходзи,
же би поживу за живит засадзел,
твой го, топольо, шушот лісцох випровадзел.

А вечаром, кед змерк пада,
кед дзвони на пацери дзвоня,
кед роботи уж валалски стоя,
ти зоз вечаршу росу благословиш
Руснаково поля.

Кед придзе Руснакови остатня годзина,
кед задзвоня гласно дзвони,
кед ше зидзе валал - жалосна родзина,
кед колона застане на твоїм прагу,
задуї сциха, сциха, поцихучки
и благослов Руснака на остатню драгу

Кед ешеньски витри задую.
зашпивай писню Руснакову стару,
най ю витри ноша преїг Дунаю,
до старого краю.

Най ше чує,
же ту Руснак ище иснує.

**Томислав С.Кетелеш
Миклошевцом, 2020.**

Зоз роботи Ради рускей националней меншини городу Вуковару

Схадзка закончена оптимистично

Пондзелок, 08. юния, у просторийох Ради рускей националней меншини городу Вуковару отримана перша схадзка по попуцении мирох заштити од коронавируса. На схадзке були присутни еденац особи (Зденко Бурчак, Мирослав Дітко, Наталиа Барна, Звонимир Барна, Мирко Дорокази, Любица Гаргай, Наталиа Гнатко, Владо Бучко, Владо Русин, Зденко Ждиняк и Звонко Гайдук) од петнац кельо Рада чистлі. Схадзку водзел председатель Зденко Бурчак. На дьовим шоре були три точки: звит о роботы, план за дальшу роботу и рижне.

З. Гайдук, В. Русин, З. Ждиняк, В. Бучко, Н. Гнатко, Лю. Гаргай, М. Дорокази, З. Барна и Н. Барна

Под першу точку гварене же ше под час корони мушело притримовац мирох хтори одредзел Кризни штаб та ше ніч не робело. Остатне цо поробене то бул одход до Нового Саду на „Ружову заградку“. Драга за тото путоване виплацена, а виплацени и режийни трошки цо ше одноши на струю, воду и газ.

Потим прочитани допис хтори достати од Городу Вуковару, а хтори написал Синиша Митрович, фахови сотрудник за розвой цивилного дружтва, роботы з младима и националнима меншинами и здравственей заштити, у хторим потолковал же

финансийни средства за роботу виплацени за перши, други, треци и шести мешац. Тиж потолковал же ані вон у тей хвильки не зна кельо буду виношиц средства хтори по конец рока ище маю буц уплацени на рахунок Ради.

Председатель гварел же на рахунок ище вше ест финансийни средства, а найважнейше то же буду достаточни за режий по конец рока.

Цо ше дотика плану, потераз було заплановане отримоване Дня Руснацох и Летней школи, цо одказане.

Спомнуге и заплановане отримоване „Петровского дзвону“ за штредок юлия хтори треба буц отримани на вонкашней бини и у складзе зоз шицкима препоручениями Кризного штабу Републики Горватскей. Але и то лем плани, бо за реализацию истого потрбени финансий ище вше не достати.

Тиж надпомнуге же на недзелю, 14. юния, у Петровцох у организацији КУД „Яким Гарди“ будзе отримана манифестация валяня майского древа, та хто може най пойдзе звелічац тото традицийне петровске збуване.

Н. Барна, М. Дітко и З. Бурчак

Схадзка закончена оптимистично и зоз жаданьом най останеме шицки здрави, та и витвориме шицко цо заплановане.

Лю. Гаргай

Того року одказани Летни школи руского языка и култури за основну и штредню школу

Министерство просвити и школства принесло тоту одлуку гоч даедни мири попуцаю, але мира социяльного дистанцованя ище вше остава на моци. Наша заедніцка обовязка превжац од-

вичательносц як за себе так и за дзеци, школярох и членох наших фамелийох и зменшац ризик кельо то можліве и прилагодзиц ше новонастатей ситуацији. Вериме же будзе ище нагоди и же

нас тота ситуациа и нещесце напуца, та рушиме далей одлучнейши оствариц нашо цилі и програми за припаднікох националних меншинох.

Звонко Костелник, проф.

Здогадоване на учашнікох дзецинскей Летней школи 2019. року

IZBORI 2020

Парламентарни виберанки

Каждого року маме вше даяки виберанки, а дзекеди аж и по двої лебо вецей.

Спрам попису жительствова з 2011. року, у Републики Горватскей жиє 4.284.889 жительствох. Од того числа 328.738 припадніки єдней з 22 националних меншинох. Статистично, вязане за нашу националну меншину то випатра так: Руснацох у Републики Горватскей єст 1936 цо у вкупним числу жительствова РГ твори 0.05%. Меней од Руснацох єст Влахох (0,00 %, односно 29 числено), Австриянох (0,01%), Болгарох (0,01%), Румунох (0,01%), Туркох (0,01%), Еврейох (0,01%), Полякох (0,02%), Русох (0,03%), Українцох (0,04%), а вецей Албанцох (0,41%), Бошнякох (0,73%), Чарногорцох (0,11%), Чехох (0,22%), Мадырох (0,33%), Македонцох (0,10%), Немцох (0,07%), Ромох (0,40%), Словакох (0,11%), Словенцох (0,25%), Сербох (4,36%) и Италиянох (0,42%). Податки зняти зок <https://veljkokajtazi.com/nacionalne-manjine/>

Спрам тей статистики и спрам Уставного закону о правах националних меншинох, меншини маю загарантовани права хтори, нажал, барз вязани за число самих припаднікох, але можебуц не треба повесц „нажал“ бо, ниа, праве нам самим дане на свидомосц цо будземе и яки права витвориме. А маме право гласац лебо на меншинскей лебо на векшинске лїстини. Меншини преферую и совитує ше же би гласали на меншинскей лїстини, же би себе вибрали особу хтора их будзе заступац, не лем у взагалних, але и у меншинских питаньох.

Човек би подумал же то насправди демокрация на високом уровню – сами вибераме кому даме довирие же би ушорйовал шицки аспекти живота хтори дзелі даяка заєдніца у одредзеной держави, а заш же би каждому понаособ було добре. Сами одлучуєме як нам будзе кед вибереме особу за хтору вериме же зроби найлєпше за наш цо лєпши животни стандарт.

Цо ище интересантне коло виберанкох? У нашей держави з боку закону, демократичносц у предписаньох од виберанкох насправди на високом уровню. Можебуц дахто подума же иронизуєме кед так пишем, але прешвечим вас же пишем правду. То гварим прето же у

нашим закону, виход на виберанки не обовязкова категория, значи не длужносц и ніхто не будзе покарани кед не видзе на виберанки.

Виход на виберанки ПРАВО каждого полнолітного гражданина Републики Горватскей, односно каждого полнолітного гражданина хтори ма горватске державянство без огляду дзе на швецє бива. Тих цо не биваю у Горватскей, а маю горватске державянство, наволеуєме дияспора, чишлі их ше же су Горвати. Прето нешка „Горватах“ у дияспори єст скоро вецей як тих у Горватскей.

Але врацме ше на виберанки. Значи, право висц на виберанки то вельки демократични досяг бо ше опера на високу свидомосц каждой особи о потреби вибрац найкомпетентнейших людзох же би водзели Державу, лебо локалну заєдніцу, на таки способ же би цо вецей було на хасен жительствох хтори ту жию. Управяєне з Державу не значи же Держава муши витвориц профит, але значи же тото цо ше ма, пенєж хтори ше дава „Держави“, ма буц розподзелени так же би шицки мали цо висши стандарт, а же би „Держава“ не була „у минусу“. Медзитим, у нешкайши час, щиро поведзене, я особне не знам ані єдну державу на швецє хтора не „у минусу“ односно, подпера ше з рижними кредитами же би обезпечела своїм гражданом права хтори предписани по Уставу и Закону. Єст их досц, а єст ище вецей таких хтори ше нам, обичним жительством, неупуцєним до високей политики, видза неправедни.

АЛЕ! На виберанкох тото АЛЕ не иснує, АЛЕ иснує после виберанкох. Вєц ше складаю „коцочки“ и аж вєц ше укаже же чи тоти хторих зме вибрали, насправди гевти хторих зме плановали лебо у даякей кооалиції „скруца“ далеко од напряду яки ми преферуєме у своїм опредзелєно.

Ми, национални меншини, у даякей задуманей демократичней шєми, маме, так повесц привилєгий же националну меншину представя ей заступнік лебо заступнік групи у хторей вецей национални меншини. Дзєпоедни национални меншини, хтори кандидую лем єдного кандидата на лїстини за хтору ше гласа, уж и скорей виберанкох маю вибраного, прето же тот не ма конкуренцию. На тогорочних парламентарних

виберанкох то случай зоз италиянску и мадыарску националну меншину.

Група у хторей ше находза Руснаци облапя аж 12 национални меншини и то: австрийску, болгарску, немецку, польску, ромску, румунску, руску, русийску, украинску, турску, влашску и еврейску. На вецей заводи зашлючене же єдна особа не може квалитетно заступац таке вельке число розличних националних меншинох, але понеже тоти меншини у процентох забераю малє число жительствох, а медзи нїма Роми найчисленши, случує ше же праве тота национална меншина вше будзе мац вибраного кандидата зоз своїх шорох. Руснаци, у нешкайших обставинах кед руска свидомосц о потреби виашніц ше як Руснак не достаточна, а ромска нагло звєкшана, не маю шансу ані у мрийох однесц мандат. А дакус ту доприноши и наша аполитичносц з єдного боку и якишик „руски ял“ з другого боку. Нет нас вельо, але цошка ше не можеме порадзиц же бизме кандидовали єдну особу и потримали ю. Можебуц и то можеме оправдац кед знаме кельо векшу плацу ма соборски заступнік у одношеню на просєкови приманїи факултетски образованого гражданина, а най не бєшедуєме о пензионрох! Прето велі гуторя: „Прєцо би ти бул заступнік а не я, и мне би добре пришла така плаца“ и на тот способ „звалїме“ своего, а индиректно помогнеме же би бул вибрани гевтот хтори ані з єдну куну, ані з єдним проектом не помогне нашим людзом же би лєпше жили. Але, вше тото але!

Агнетка Балатинац

Результати парламентарних виберанкох 2020. року

По закончених виберанкох отриманих 5. юлия того року у нашей, 12. виборней єдинки, результати у освоєних гласох шлїдуєци:

1.	Велько Кайтази	3745
2.	Франьо Хорват	673
3.	Роберт Босак	305
4.	Бари Ахмеди	49

Цєком шлїдуєци 4 роки национални меншини зоз 12. виборней єдинки у Соборе и надалєй будзе заступац Велько Кайтази.

Вєра Павлович

Rijeka – Europska prijestolnica kulture 2020. godine

Republika Hrvatska, Primorsko-goranska županija i Grad Rijeka imaju čast da se prvi puta u njihovoj povijesti upriliči Europska prijestolnica kulture (EPK) pod nazivom „Luka različitosti“. EPK jedna je od najprestižnijih i najcjenjenijih inicijativa u Europi i Rijeka je prvi hrvatski grad koji nosi ovu titulu, a nosilo ju je preko 60 europskih gradova. U EPK cijele se godine organizira niz događaja europskog značaja, dok ih je u Rijeci planirano 600. Uz bogat program očekujemo kapitalna ulaganja u kulturnu infrastrukturu te razvoj turizma. Također, žele se potaknuti kulturne i gospodarske veze među europskim gradovima, istaknuti europsku kulturnu raznolikost, raznovrsnost i različitost. Također, želi se dati ključan doprinos u izgradnji pozitivnog imidža grada, regije, države i Europe. Glavne teme EPK u Rijeci su: voda, rad i migracije koje se vežu za identitet Rijeke, ali i šire u europskom okruženju. Teme se međusobno isprepliću stvarajući „Luku različitosti“.

Rijeka kao nositelj EPK 2020. službeno je otvorila EPK 1. veljače 2020. godine, a završava 31. siječnja 2021. godine. Ona nudi vrijedne i zanimljive sadržaje svim generacijama i svim ljudima različitih interesa. Ista će sa svojim prstenom postati središte glazbe, kazališta, likovne umjetnosti i filma te inovativnih sadržaja.

Po završetku, Rijeci će ostati na trajnu uporabu nova kulturna umjetnička četvrt u bivšem industrijskom kompleksu „Rikard Benčić“ s 2 muzeja, Dječjom kućom, velikom knjižnicom te brodom „Galeb“. Prihvaćajući termin „Luka različitosti“ treba naglasiti da je Rijeka u posljednjih 100 godina promjenila čak sedam različitih država, što je svjetski presedan. Današnja Rijeka izrasla je u pravu luku različitosti. I nepresušna je, što je upisano u njenom imenu i gradskom grbu.

Program otvaranja EPK 1. veljače 2020. godine bio je vrlo opsežan, a odigravao se na čak 30 lokacija sa 70 programa i s velikom šarolikošću zbivanja. Program su osmislile razne riječke udruge i kreativci koji su svoje snage usmjerili na oživljavanje riječkih trgova, ulica, ribarnica, tunela kao i nekih manje poznatih mjesta u gradu. Unatoč kiši, publika je bila brojna. Programu su prisustvovala vrlo značajne osobe, na čelu s predstavnicima Vijeća Europske unije, Vlade Republike Hrvatske, dužnosnika Grada Rijeke kao nositeljima programa, Primorsko-goranske županije i drugi.

Ako bi se morali izdvojiti neki događaji, onda bi to svakako bili otvorenje u Hrvat-

skom narodnom kazalištu „Ivan pl. Zajc“ s bogatim programom i izvođačima i „Opera industriale“ u Riječkoj luci koju je prema procjenama policije i organizatora pratilo 20.000 ljudi. Događaj je prenosila i televizija, HRT1 i HRT2, a za praćenje ZPK u centru Rijeke oformljen je novi studio.

U avangardnoj ponudi ključno mjesto zauzima „Opera industriale“ u Riječkoj luci koja je svojim snažnim zvukom upriličila svečanost otvaranja EPK. Izvođači su bili zastupljeni u velikom broju: orkestar gudača i puhača riječkog HNK, 22 riječkih gitarista, 10 bubnjara, 120 plesača, 500 zvončara i radnički orkestar brusilica, varioca i iskri. U programu sudjeluje i veliki dio publike koja je zvonila, navijala, stvarala buku i sudjelovala kao živi instrument. Bila je to avangardna izvedba koja dolikuje Rijeci, luci različitosti u otvorenom i tolerantnom gradu. Operu su činili zvuk, glazba i buka, efekti koji su nastali kombinacijom svjetla i tame. Spajanjem nespojivog, ugođe i neugode, Rijeka je odala počast radnicima iz luke, tvornica, brodogradilišta, odala je počast radnicima koji su je naseljavali i gradili. Gradeći tako identitet grada, a isti su obilježavali umjetnici. Cijeli program održao se u hotelu „Molo Longo“ u 19,30 sati, a do početka programa djecu su zabavljali animatori i zabavljači. Riječka luka oduvijek je bila simbol moderne i otvorene Rijeke koja prihvaća brodove svih zastava i boja. Snaga zvuka donosi pulsirajuću energiju riječkog punka i roka koji su u svoje vrijeme predstavljali buntovnu i hrabru Rijeku. Program zaokružuje zaglušujuća buka rastjerivača zime – 500 zvončara koji najavljuju novo

doba u koje ulazi Rijeka. Tako se rodio riječki bunt i ponos. Ljudi su najsnažniji dio riječkog identiteta.

U 2020. godini Rijeka ima priliku pokazati baštinu, običaje, povijest i umjetnike svoje zemlje, a također i umjetnike iz cijeloga svijeta koji će predstavljati kulture svojih zemalja. Želja je da se program otvorenja ponovi u lipnju ove godine.

Naša udruga dobila je poziv da se prključi prijemu na dan otvorenja u restoranu u robnoj kući „Ri“. Odazvali smo se na poziv. Prijem je bio iznimno posjećen. Nakon toga uslijedila je „Opera industriale“ u luci koju je gledalo 20.000 ljudi.

Komentari o događaju bili su izvrsni. Tako je Zoran Milanović, predsjednik Republike Hrvatske, izjavio: „Bilo je izvrsno, onako kako sam i očekivao. Program u kazalištu također je bio izvrstan kao i u Riječkoj luci“. Ivan Šarar, pročelnik gradskog odjela za kulturu, rekao je: „Presretan sam što smo bili nezgodni, brutalni, riječki. Užasno sam ponosan“. (Izvodi iz članka „Novog lista“ Rijeke). Gradonačelnik Rijeke, gospodin Obersnel izjavio je: „Luka različitosti bit će sjecište projekata, ideja, umjetnika i kreativaca, a teme kao što su voda, rad i migracije tu su da nas povezuju, da tu ostanu, da ostave trag i promjenu, da ostave naslijeđe... Godina dana premano je da napravimo sve što želimo pokazati Europi i svijetu“.

I na kraju, ministar kulture Gari Kapelli, izjavio je da se na EPK očekuje oko četiri milijuna turista u Rijeci.

Malo je riječi za ovakav događaj, a za koji se može reći bez pretenzija, da je događaj bez presedana, dok će oni koji budu vidjeli programe reći: „Vidjeti pa umrijeti“.

Vladimir Prović

Же би наш народ предлужел жиц, треба же би ше млади вияшньовали як Руснаци

Бешедуеме зоз Михайлом Тимком, Представителем рускей националней меншини Городу Загребу. Пан Тимко за Представителя вибрани на остатніх виберанках отриманих прешлого року и то му перши мандат.

*** Можеце нам ше кратко представиц, повесц дацо о себе, поготов за гевтих читательох Новей думки хтори вас ище не познаю.**

– Мено ми Михайло Тимко, а векшина хто ме позна, та аж и Горвати вола ме Мижо. Тото назвиско сом достал концом седемдзешатих рокох кед нас вецей легиньох зоз Войводини тадзи приходзели на духовни вежби. Було нас вецей Михалох, та вец кажди достал назвиско же бизме медзи собу знали о ким слово. Мне наволали Мижо, та то так остало и по нешка. Народзени сом у Вербаше, а одроснул у Новим Садзе, дзе сом закончел штредню школу и почал студирац на Технологийним факултету. У медзичаше сом почал робиц, а вец сом ше и оженел. До Загребу зме пришли 1987. року дзе сом достал стаємну роботу. Зоз Нового Саду зме пришли зоз єдним дзецком, а тераз их маме шещеро.

*** Од дзединства сце повязани зоз руску культуру и традицию...**

– Гей, док зме жили у Новим Садзе шицки зме шпивали у хору, мац, шестри и я, а хор водзел оец. Од кеди паметам вше зме були барз повязани зоз нашу церкву и зоз нашу культуру. Було цалком нормалне буц активни на культурним плане. Зоз руску пснию зме одрастали и жили. Зоз приходом до Загребу ситуација ше кус пременела. Дзеци були мали и требало ше баржей пошвецниц фамелиї. Медзитим, вше кед то було можлїве ишли зме на концерти, бали або даяки преслави, нїгда зме не претаргли нїтку зоз Руснацами. Кед Руснаци мали просторїї у Водоводней, пиятками зме ишли на нашу стретнуца. Понеже и моя супруга Рускиня, родом зоз Руского Керестура, вше зме дома бешедовали по руски, та так и дзеци научели. Кед уж були старши вец зме их посилали на Летни школи хтори були у организациї Союзу Русинох РГ.

*** На яки сце ше способ упознали зоз другима Руснацами кед сце ше приселели до Загребу?**

– Загреб вельки город, а ми насправди барз розошати и жиєме далеко єдни од других. Видзице, кед людзе приходза жиц до Загребу звичайно шицки подквартильоше. Познейше кед придзе час же би ше купело квартал лебо хижу вец то неможлїве у центру, але купуе ше далей, а город длугоки 25–30 км. Перши познанства по приходу до Загребу направел сом у нашей грекокатолицкей церкви. Тиж сом мал и дзепоедни стари познанства, та преїг нїх наставали и нови. Дзепоедни ми були и родзина. Руснаци и Українци ше теди бар-

Михайло Тимко

жей тримали ведно и шицко було иншак як тераз.

*** Цо Вас мотивовало же бисце ше кандидовали за Представителя?**

– Одкеди иснуе институция Представителя, а за першого Представителя бул вибрани пан Ириней Мудри, вон нам шицким посилал поволанки за шицко цо було организовано, та сом на таких стретнуцох вше и участвовав. Тиж так його секретара, пана Павловича, познал сом ище як легинь, бо сом часто ишол до Руского Керестура, а вон бул познати бавяч мало-го фодбалу. Познейше, кед достати просторїї, урядово зме ше сходзели каждого пиятку без даяких обовязкох, чисто на бешеду и дружене. Кед дацо требало направиц були зме ту и помагали. Кед пред остатнїма виберанками пан Мудри пре одход до пензиї и хороту гварел же ше не будзе вецей кандидовац, видзели зме же би требало дакого предложити и вибрац. Я не думал сам на себе, але єдноставно так на остатку випахло.

*** То Вам перши мандат, але бизовно маце даяки план и програму хтори бисце сце-ли витвориц.**

– Правда, єст того надосц. Перше найповем, по конце прешлого рока мушели зме витвориц тото цо було заплановано за прешли рок. То була програма хтору нам пан Мудри и пан Павлович зохабели, а за тото зме и достали пенежи.

Ми фактично зоз свою програму рушели од того року. Рушели зме крашне. Початком фебруара отримали зме бал. Початком марца службово сом бул на „Ружовей заградки“ у Новим Садзе, а вец нас у реали-

заци наших нових задумкох застановела пандемия коронавируса. Шицки програми за тот рок затераз замарзнути.

Плановали зме отримоване Дня Руснацох. Єден од планох бул и кнїжовни вечар у клубе писательох на котри зме сцели поволац панох Михала и Янка Рамачових зоз Нового Саду же би нам представели преклад Святого писма на руски язык. Тиж зме плановали вицагнуц дацо зоз народней скарбници и организовац Пушчане, файту маскенбалу пред Вельким постом. Ту би ше людзе могли упознац зоз нашу традицию. У плане бул и одход до Войводини за „Червену ружу“ и „Пупче“. Єдна од задумкох нам була же бизме баржей ангажовали младих, можебуц аж и ожили нашо культурне друштво „Руснак и Руския“ хторе тераз замарзнуте.

Єден од планох то оживиоване языка, писма и культури. У першим шоре то помагано у отримованю Летней школи у Ораховици. Потим ту задумка же би нашо професорка Мануела Дудаш и моя заменица, учителька Мария Блотней помогли у едукациї заинтересованих старших особох котри би сцели научити або ошвижиц знане о своім языку. То би ше могло отримовац у тим нашим просторе або у даедней од загребских школах, наприклад два раз мешачно.

Єдна од идеяох була и же бизме направели квиз о тим кельо познаме руску культуру и кельо познаме историю Руснацох. То би було як забава, а през тото би ше вельо того и нучело. То би ше могло отримац у Городскей библиотеки дзе єст єдна часц у хторей змесцени кнїжки Руснацох и Українцох.

То зме шицко написали, заплановали, а калю од того зме годни того року витвориц то ище увидзиме.

За тераз средства котри зме достали минимални, то средства за жимни погон, так же увидзиме як далей, але наглашка на тим же би ше ожило младосц. Ми не обчекуеме не знам яке вельке число, але най приду тройо, штvero, пецero, то би за початок було барз вельо. Ту не думам на своїх хлапцох, але на других. Мойо вше ту.

*** Дзе Вам ше находзи уряд? Маце даяки свой простор чи го дзелїце зоз другима?**

– Скорей ше простор дзелело зоз Мадярами и Українцами, цо и не було барз практичне. Дас пред роком и пол Представитель од городу достал свой уряд. Просторїї ше находза у будинку у Реметначкей улици (на новим ротору) у Новим Загребе. У тим будинку на истим поверху уряди скоро шицких националних меншинох Городу Загребу. Тота локация барз добре повязана зоз городским превозом, та тераз вельо єдноставнейше присц гоч зоз хторей часци городу.

Простор ше состої од двох просторїйох. Першу зме пошорели же би випатрала як

дньова хижа. Ту од меблю кавч, карсцелі и подобне, як и полічки зоз рускими кніжками котри зме купели прешлого року у Новим Садзе. То невелики простор, але за нас кельо нас ест цалком достаточни.

*** Яка ситуація зоз младима?**

– Младих нет вельо, але ми ше намагаме праве их прицагнуц. Млади кед приходза до Загребу найчастейше ше не повязую зоз другима Руснацами, а бул и проблем простору дзе би вони могли присц теди кед им одвитуе и оргнизовац себе час як им одвитуе. Тераз кед маме свойо просторіи ситуація цалком иншака. Млади ту можу приходзиц и дружиц ше.

Ест ту и почечкосци. Наприклад, млади котри ту приходза на студії зоз Петровцох, Миклошевцох, Вуковару и других место барз часто су през тидзень барз завжати, а кед придзе викенд вец иду дому, а ми звичайно кед дацо робиме, робиме концом тижня.

За идуци роки маме у плане зоз младима нащивиц три места, едно у Словацкей, едно у Польскей и едно у України. За таке дацо требала би ше пременіц финансийна ситуація, або кед би нам ше удало реалізовац даеден програм зоз Европскей унії. Бешедовали зме зоз одну особу хтора водзи таки програми за национални меншини хтора барз полюбела нашу руску культуру и дзечне би нам у тим помогла же бизме витворели дацо за шицких Руснацох котри жию у Горватскей, а поготов за младих же би видзели одкаль зме пришли.

*** Маце даяке сотрудицтво зоз другима националними меншинами Городу Загребу?**

– Маме барз добри одношеня зоз другима националними меншинами. Наприклад, на остатнім балу ме несподзивало у яким красним чишле нас нащивели.

У Загребе ше, а ту думам на шицки национални меншини, стретае найменей два раз мешачно, а з даедними и вецей раз. Кед ми дацо робиме, воламе шицких. Окреме сотрудуе кед дацо робиме ведно, як наприклад на Дзень националних меншинох Городу Загребу, кед на штандох представляме нашу националну кухню. Ту ше людзе вец можу информовац о нас хто зме и цо зме, бо ише вше ест людзох хтори за Руснацох не чули, або о нїх знаю барз мало.

Наздаваме ше же кед ше зоз ребалансом случи дацо позитивне же бизме там у дзевятим, дзешатим мешацу ведно направели ише дацо.

*** Чи маце сотрудицтво зоз другима рускими политичними целама у жеми або за граніцу?**

– Я як Представитель мам политичну длужносц за сам Город Загреб, але мам красне сотрудицтво зоз Союзом Русинох РГ и на початку зме доброго сотрудицтва зоз Националним совитом зоз Войводини. А кед будзе нагода будзем сотрудуовац и зоз другима рускими политичними целама. Нас Руснацох ест барз мало, так же би було жалосне кед бизме не сотрудували.

*** Чи би держава по Вашим думаню могла**

дацо вецей поробиц за национални меншини?

– Я щешліви же ше и тельо дава. Поготов Город Загреб, цо ше того дотика, барз добре пошорени. Не вшадзи то так. Робота транспарентна и шицко ше видзи. Будзе лем проблем кед нас будзе меней як сто, бо вец страциме парво на Представителя.

Михайло Тимко и Ириней Мудри, терашні и бувши Представитель Руснацох Городу Загребу

Тоти средстава котри доставаме можебуц не випаграю вельки, але су достаточни за гевто цо ми можеме и цо витворюеме за свой народ.

Вше нас меней ест и шицки Руснаци у Горватскей мушели би буц свидоми же млади треба же би ше виашньовали як Руснаци, же бизме могли и надалей буц „видзени“. Же би споза нас не остали лем написани кніжки, часописи и памятка у националней библиотеки же ту дакеди жили таки добри людзе Руснаци, хтори були вредни и весели и у мире сциха з другима жили.

Велі людзе не знаю же кед наполня осемнаци роки муша ше исц приявиц на городски уряд за самоуправу же су припадніки националней меншини. Велі ше прето не находза на спискох националних меншинох та их прето и вше меней ест. Прето и думам же нас ест вельо вецей як цо приявене и на попису, а нам кажди чловек важни.

Статистични податки тераз бешедуу дакус чарно, але кельо сом лем годзен я тельо зробим за свой народ. На попису у Городу Загребу ест 120 Руснацох, а я бим повед же нас ест бизовно 200, кед не и вецей.

*** Чи маце вельо работи коло администрації и хто Вам то кончи?**

– Кажди од Представительох ма секретарку хтора роби административну роботу, та ю так и я мам. Ми ше ведно порадзиме цо треба и вона то вец покончи. Наприклад, ту нам сцигуя Нова думка и Руске слово, хтори вона посила заинтересованим людзом. Потим, ту рижни телефонски поради коло витворіюваня програми, контактоване зоз Городским урядом за национални меншини и шицко цо уж треба.

Цо ше дотика пенезу шицко чисте. За тото цо ши заплановал и написал кельо кошта тельо достанеш и мушиш то оправдац зоз рахунками, и потвредзиц зоз сликами же ше то отримало.

Тот рок таки яки є и нїхто то не обчековал, а нароч до шлицкого жадаме войсц ише озбилнейше. Плани добри и да зме их могли витвориц кажди би мешац дацо було.

Як у каждей работи так и тей ест почечкосци, але на шицко треба патриц позитивно и наздавац ше же ше дацо и поруша. Нігда не знаме дзе и на яки способ зашееме даедно нашенко хторе з часом да вельо плоду.

*** Можебуц ише дацо за конец?**

– Врацел бим ше на сам початок розгварки. Можебуц бим ше нігда не пристал кандидовац за Представителя кед бим не мал пред собу приклад свойого оца. Кед у чежких хвилькох свойого живота требал вибрац цо будзе робиц, вон вибрал робиц зоз людзми, а то, гваря, найчежша робота. Робел на радию и водзел три хори, у Новим Садзе, Руским Керестуре и Баня Луки. Часто путовал, а у тедишні часи путовац було вельо чежше як нешка. Часто и волонтирал, гоч дожил велі почечкосци и непорозуменя, але то шицко робел за свой народ. Вон гварел так: „Кед ми Бог дал тот талант зоз котрим можемо дацо направиц за свой народ, вец би була велька чкода то не направиц“. Так цали живот жил и прежил. Не обчековал, ані не гледал припознання, вше лем вредно робел. То бул и мой мотив. Кед то могол мой оцц, пробуюм и я голем дацо зробиц за свой народ же бизме не станули, але напроцив порушали и ишли далей. Не важне чи ше дачийо мено будзе споминаччи не, важне же тото цо ше людзом зроби на хасен тото и остане.

Лю. Гаргай

Покладане венцох на Мемориялним теметове Отечественей войны у Вуковаре

Значна рочніца КД „Рушняк“ ПГЖ

З нагоди 15-рочніці КД Русинох и Українцох ПГЖ „Рушняк“ беседеуе зоз председателюм Дружтва Владимиром Провчиом. Пане, Провчи, здогадніце ше початкох и снованя КД Русинох и Українцох ПГЖ „Рушняк“.

– Конечно зме дочекали же би ше руски медіи здогадли направиц интервью и з нами. Шведкове зме розгваркох зоз веліма особами и пре рижни причини, а ми ше чувствовали занедзбани. Нашо Дружтво як же би було дрилене на бок, можливе и прето же зме далеко од руско-го штрעדку.

Тоти 15 роки були удатни и велім за приклад. Так наприклад, наш Тидзень култури тирва найменуй дзещец дні, а и вецей, тиж так и Подобова колония тирва коло осем дні. Малярски вистави отворени по два тижні у жеми, а у ино-жемстве найменей мешац дні, цо завиши од достатих терминох. То Дружтва нашого Союзу не маю, їх активносци скромнейши.

Од 2001. року у Риєки уж исновало руске културно-уметніцке дружтво у котрим сце були секретар. Заш лем, рушели сце до снованя ище єдного културного дружтва и то ше указало добре.

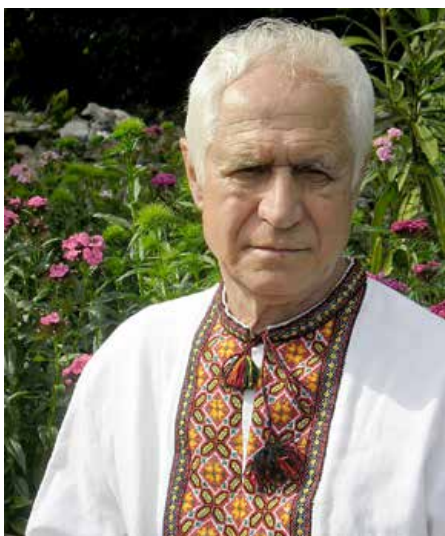
– Спомнуте Дружтво досц добре почало, сновали ше шпивацка и подобова секция у хторих сом бул барз активни, мали зме и добри успихи, але ше робело меней як цо сом жадал и сцел, було и опструированя роботи, та сом зоз свою супругу Веру и дзивку Таню ришел основац нове, нашо Дружтво хторе би було напреднейше и хторе би вецей робело, а то зме и посцигли.

Чи сце мали потримовку Союзу Русинох и Українцох РГ, як ше теди волац наш Союз, а и потримовку локалней управи?

– Од шицких начишлених достали зме потримовку, так же зме за три мешацци постали члени Союзу, а Город Риєка и Приморско-горанска жупаниа нас и финансино потримали. Совет за национални меншини идуцого року нас тиж так финансвал и так остало по нешка. За свою роботу доставали зме припознання. Концом прешлого року ПГЖ додзелела нам припознане з восковим печачом и подписом жупана Златка Комадини.

Яки бул интерес при Руснацох у Вашим штрעדку за членство у КД „Рушняк“?

– Несподзивано, интерес бул барз добри. Кед зме одходзели я наглашовал же членство хторе Дружтво мало не береме зоз иснуюцого Дружтва, а ані лем з Риєки, цо зме потераз отримали. З оглядом же зме жупанийске Дружтво, нашо

члени зоз цалей жупанії, а ест их и зоз Истарскей жупанії. Маме и менше число Горватох хтори прилапели наш Статут и руску беседу. Найвекше число наших членох Руснаци, беседују по руски и познаю нашо руске писмо. Ведно маме 54 членох, нажал, векшина зоз старей популации и не активна є najlepше.

Хто найактивнейши?

– Уж сом гварел же членство розошате по цалей жупанії, та им часто чежко и драге им приходзиц до Риєки, та главна работа пада на мою фамелию, а найвцей на мене. Ношим шицко на своїх пледох, з тим же найвекша часц організації у моім обисцу, цо ми олегчує роботу. Так, на приклад, културно-уметніцки дружтва хтори приходзели на Тидзень култури, Дні опери, Подобово колонії, перебуваю у нас. Ту робя маляре на Подобовой колонії, пририхтую ше едла за Порто етно стретнуца, рихтую ше коктейли за малярски вистави и друге.

Чи маце условия за таки активносци?

– Условия ест, ми ше од 2002. року занімаме зоз туризмом та маме искусства, а до роботи уклучени члени моей фамелиї: супруга, дзивка, унукове. Условия змесценя ест, хасную ше два поверхи, а дараз и треци. Хижа велька и находзи ше у красним желеним окруженю.

Кельо секції сце мали на початку кед основане Дружтво и чи шицки секції обстали по нешка?

– Од першого дня почала робиц подобова секция и истого року зме мали виставу малюнок, цо ше предлужело по нешка. Тиж так иснує и шпивацка секция хтора вешені наступела на „Етно-смотри“ у Риєки и манифестации „Миклошевци“ у Миклошевцох, а тиж так и на отвераню подобових виставох. Мали зме шаховску секцию, але без векшах успихох, хтора ше розвивала и у остат-

ніх двох роках завжала перши места у Риєки и жупанії. Исновала и секция за скарб руских обичайох, але ше не отримала длуго, та ше преточела до секції за вирски живот.

Яки обставини нешка?

– Окрем спомнутих секцийох основана и секция за вирски живот, зоз цильом стараня и почитованя грекокатолицких вирских шветох, окреме Крачуна и Велькей ноци. Ангажовал сом ше коло Святей Служби Божей, од владики кир. Микловша сом достал контракт за отримоване грекокатолицкей Служби Божей у Риєки, а од надвладики монс. И. Девчича на хасноване цекву св. Севастияна у Риєки, у хторей ше отримую нашо богослуженя раз мешачно, а приходзи нам паноец Михайло Симунович з Крижевцох. Порушана и литературна секция хтора роби досц добре. Пише ше поезия, по тераз сом видал седем кніжки поезии, Б. Вукович, видали зме и кніжку „Руске обисце“ О. Папуговей.

Дружтво організує и културни манифестации, поведзеце нам дацо о тим.

– Найвекша манифестация „Тидзень култури Руснацох и Українцох ПГЖ“, у чиїх рамикох маме по пейц вистави малюнок, подобово роботні за одроснутих и дзеци, фолклорни вечари и представяне историй нашого народу и наших значних людзох.

Друга „Подобова колония националних меншинох Горватского приморя“, на хторей нам госцую и маляре з України. Треца „Дні опери и оперних арийох“ на хторей ше представляю векшином украински авторе и ансамбли, або арії виводза солисти з ГНК „Иван пл. Зайц“ з Риєки.

Штварта „Фестивал церковней грекокатолицкей музики“ на хторей наступаю духовни хори зоз Загребу або Крижевцох.

Пията „Голодомор України 1932./33. року“, од хторого умарло на милиони людзох од гладу. Представяю ше значи украински и руски особи як Тарас Шевченко, Й. А. Шерегий, Осиф Костелник, Михал Ковач и други.

Як сцигуеце отримав таки роботни ритем?

– Мушине так робити бо кед бизме станули нашо место забери други, а людзе забудливи. У роботі Дружтва не мам оддику. Кед приходзи закончуоца фаза пририхтованя даєдней манифестації робим и по 16 годзини на дзень. Не патрим на хороту ані на своєю домашні обовязки, бо ми теди Дружтво на першим месце.

Уж Вам 74 роки, старели сце ведно зоз Дружтвом, вериме же Вам було чежко. Чи нешка можеце бизовно твердзиц же маце нашліднікох у роботі?

– Правда, роки не стоя, на початку ми шицко було легко, а тераз мушим дараз и одпочинуц. Не дам ше и не сцем же би ше видзело же сом остарел. Ище мам моци, думам же ме вона и трима у витирвалосци.

Єст и младших, але им хиби искусство. Муша ище учиц, а я их мушим водзиц. Затераз кандидат мой унук Даниел хтори зо мну роби квартални обрахунки и упущени є до роботи Дружтва, але муши ище учиц.

Одкаль були госци на манифестаційох Вашого Дружтва?

– Числени Дружтва найвецей наступали на фолклорних концертох. Так ше представели культурно-уметніцки дружтва зоз Петровцох, Миклошевцох, Вуковару, Осиеку, Канижи, Бебрини, Липовлянох, Славонского Броду, Звонеча, Вишкова, Шиду, Суботици, Руского Керестура, Дюрдьова, Коцура, Нового Орахова, Нового Саду, Братислави, Гумена, Снини, Ужгороду. Даєдни аматере були и верей раз, Петровчане и Вуковарчане по 4 раз, Ужгородяне 5 раз, а Керестурци 3 раз итд.

Наисце, у Риеки ше дзекуюци КД „Рушняк“ нашла так повесц руска дијаспора. Отримовали сце и бали, чом их вецей не отримуюце?

– Мали зме и бали хтори зме пре финансийни причини престали организовац. Були то красни бали, так зме еден бал мали у „Кришталовой сали“ готела Кварнер у Опатії, бал на води на ладі у риецким пристаніщу, еден бул у сали „Турист“ у Матульох. Гудаци приходзели з Войводини и було прекрашне.

Дзе ше находза просторії Вашого Дружтва?

– Хаснуеме салу Месного одбору Млака у Риеки хтору нам Город додзелел безплатно, и там ше сходзиме два раз мешачно од 18 по 20 годзин. Там не можеме тримац ніяки ствари хтори припадаю Дружтву, можеме лем отримовац проби. З оглядом же нам простор за змесцене маєтку нашого Дружтва бул барз драги, у моїм обисце тримаєме ствари.

Яке сотрудицтво маце зоз другима националними меншинами у Риеки?

– У Риеки зме не ориентовани єдни на други. Добре сотрудзуєме зоз Словаками, Чехами, Босанцями, а з другима вшелїяк, але не маме неприємносци.

Яке одношене Городу Риеки и Приморско-горанскей жупанії гу националним меншином?

– Вони коректни, гоч нам прихильнейша жупанія. Кед рихтую векши збуваня волаю и нас. На приклад, були зме на приему на Дню жупанії, цо значи же нам даваю увагу, же провадза нашу роботу и финансино нас помагаю баржей як Город Риека.

Ви и маляр, поведзце нам дацо о своїх виставах, дзе сце шицко викладали?

– Школовани сом маляр хтори ше вше декларує як припаднік своєю народу. По тераз сом мал коло 180 самостойни вистави, а колективни половку од того числа, або и вецей. То велье число, але хаснуєме каждую нагоду. Конечно, якого мам хасну од малюнокх кед би остали у пиньвици? Вони треба же би жили, а то могу лем кед су медзи людзми.

Кед рихтам виставу патрим же би кажде нашло малюнок за себе, цо ше указало як добре. Досц викладам у иножемстве, у Словацкей, України и Войводини, и мам добру нащиву.

Остатніх рокох явносци ше представляце и як руски поет, поведзце нам дацо и тим своїм таланту.

– По тераз сом друковал 7 кніжки, а шицки финансовани з векшей часци з державного бюджету. То двоязични збирки писньох, по руски и горватски. Така пракса ше добре указала, бо поезию годни читац и Горвати. Писац будзем док можем, жадал бим рочне друковац по єдну кніжку.

Винчуєме рочніцу Вашому Дружтву, жадаме Вам ище вельо успишни роки у роботі на чєсц руского народу.

Вера Павлович

Владимир Провчи на подобовой колонії у України

З оглядом на длугорочне сотрудицтво зоз Закарпатску обласцу України на плану розменьованя культурного скарбу, Дружтво „Рушняк“ ПГЖ достало поволанку же би Владимир Провчи бул учашнік пленеру – он-лайн подобовой колонії у Ужгородзе. Поволанка пришла дзекуюци панови Володимирови Мишаничови, методистови Регионалней институції культури Закарпатскей обласци України. Сотрудицтво почало ище 1995. року и од теди ше непреривно розвива. Владимир Провчи бул учашнік Подобових колонийох у організації „Рушняк“, а на ніх ше завйовали и уметніки з України чийо роботи тиж так були вецей раз викладани на виставах у Риеки и Матульох. Як нови-

нар Мишанич часто писал о збуваньох у Дружтве Рушняк и обявйовал своєю статі у новинох „Он-лайн Ужгород“ у Ужгородзе.

Спрам пропозиційох, посилало ше по три роботи на шлебодну тему. З оглядом же Риека тогорочна Европска пристолніца культури, Провчи послал три малюнки на тему Риеки. Тераз ше чека одлуку жирия.

Подобова колонія медзинародного характеру, цо значи же уклучени маляре з вецей державох, медзи хторима Провчи єдини представя Горватску. Тема шлебодна и реально обчековац векше число малярох и їх роботох. Конечно слово даю фаховци о чим дознаєме по знейше.

Лада у пристаніщу

Провчийово малюнки на тему Риеки були по тераз вилочени на пейцох виставах под назву „Ведути Риеки“ и обчековане же буду препознати. Провчи єдини автор зоз Горватскей котри достал чєсц буц учашніком на такей вистави цо за каждую похвалу. Фотографії Провчи як роботніка уж обявени у українских медийох. Кед лем и на тим остане и то будзе красни успех.

Владимир Провчи

Отримана порядна Звітowa скупштина Союзу Русинох РГ

У Вуковаре, 9. мая, у прострийох Союзу Русинох РГ, отримана порядна Звітowa скупштина. Препоруки Национального штабу Цивилней зашити у зашити од COVID-19 у цалосци випочитовани, а на Скупштини бул кворум делегатох зоз наших Дружтвoh.

Скупштину отворела председателька Союзу РГ Дубравка Рашлянин привитуюци шицкох присутних и предложела дньови шор у хторим найзначнейши були точки вязани за звит о роботи у прешлим року, а хтори облелел финансийни звит и звит Союзових активносцох влоні. Звити предочени присутним през презентацию зохторей видно же шицки заплановани програми витворени у заданим року, а тиж так заокружени и финансийни рок. Спрам словох Дубравки Рашлянин, Союз витворюе свой основни задаток, а то популяризоване рускей култури у нашей жеми и иножемстве, и очуване национального

Роботне председательство

идентитету Руснацох у РГ през рижни културни активносци и манифестаций. Так влоні порушана нова активносц „Саям кнїжкох националних меншинох“, на хторим припадніки националних меншинох ВСЖ представели свою информативну и видаветельну діялносц. Члени Скупштини едногласно прилапели поднешени звит за 2019. рок. Друга значна точка одношела ше на

Присутни члени Скупштини Союзу Русинох РГ

план роботи Союзу Русинох РГ у тим, специфичним 2020. року. Того року Союз Русинох РГ предложуе роботу з єдним културно-уметніцким дружтвом меней, понеже КД Русинох и Українцох „Калїна“ з Риеки од Совету за национални меншини РГ не гледало финансийни средства за тот рок, а други члени Союзу и сам Союз з боку Совету за национални меншини не мали зауваги на придати финансийни и роботни звити. У тим року пре зявене заразней епидемії вируса COVID-19 плановани културни манифестаций буду ше отримовац спрам препорученьох Национального штабу Цивилней зашити и необходима флексибилносц у планованю терминах. Шицким Союзовим членом задаток же би ше прилагодзовали и же бизме нашо активносци и манифестаций култури отримали по конець рока.

После конструктивней розпарви прилапелени финансийни и роботни план за 2020. рок, а Скупштина закончена з кратким затримованьом коло ошвиження у дворе Союзового будинку зохтриманьом препорученой социялней дистанци.

Вера Павлович

Заедніцка фотография у Союзовим дворе

ЯР

Дзешка вчас на яр кед ше лісца розшпивали
 Дижджи нам твари умивали
 Нігда сом ци милша не була
 И на трави ожеленетей дзе сом ци першираз поцилунок послала
 Ище вше чувствуем твой пах и дих цала
 Слухала сом, не преставала (як кед бим була знала)
 Писні твоей розлуки
 Скапал ши єдней ноци у цихей самоти
 Кед яр смутне очи заварла и ніч ше не чуло
 А з ню и ти шицко забул
 Як кед би нас ані не було.

Соња Папуґа

Святиню ше обнавля не лем зоз пенежом, але и зоз шерцом

Помали, з помоцу Божу и помоцу добрих людзох, обнавля ше наша найвекша духовна святиня и matka шицких руских грекокатолицких парохийох у Републики Горватскей, церква Покрову пресвятей Богородици у Петровцох. Обнавляю ше и други грекокатолицки церковни будинки и парохиялни доми у цалей епархии. Даедни, правда, помалши, даедни швидше. Кажди будинок з часу на час потребуе оправяне и обновйоване, цо є старши то частейше, дакеди и вецей як новши. У каждой обнови важне препознац даскельо моменти.

З ліва на право: Геньо Вовк, о. Владимир Седлак, Томислав Дудаш

1) Квалитетна обнова не може буц швидка и поробена нараз. Зоз будинком, його историю и „дыханьом“ потребне ше перше зожиц, а за того потребни роки. Дахто пове же то нешка технологійно шицко вельо швидше витворліве, але з дешецрочним искусством у обнови и провадзеньом рижних файтох обнавляня, на гевтих удатнейших, обачліва тотя зожитосц з обектом, любов гу ньому, гу його прешлосци, а з того и гу квалитетней обнови.

Часц церкви

2) Обнова будинку не хаснуе возвелічованю способносцох обновителя, але то єден процес котри ше надовязуе на обновительни роботи у прешлосци, як гевти удатни, дак и други меней удатни, дзе треба дакеди применіц даяки иншаки приступ роботи. Обнавляне и надбудовйоване успишне кед идзе у тим напярме шицко друге осудзене на обнову обнови, або самовольни преправки котри скорей або познейше осудзени на валяне и роботу од початку.

3) Жиєме у часох з нігда лепшим доступом информацией. Нешка барз легко достац и такволане „друге думане“. Информаций доступни, а зоз тим и менаджмент обнови, кед ше сце на того мерковац, ефикаснейши, лем ше треба одупрец спокуси комерциялизму „так то шицки робя“, бо кажди ше будинок обнавля спрам його потреби, а не спрам шаблону, цо зме научели и зоз вецей або меней удатней повойновой обнови хижох.

4) Правда же обнавляц мож лем кед єст средства, те. ресурси. Але найвреднейши ресурс обнови то чувство вирних за свою святиню. При тим ше не дума лем на дзвончок або материялну помоц, але ище баржей на схопносц, же на наших парохийох маме и удатних майстрох и способних людзох, знане и технологию котру исти сцу подаровац за обнову власней церкви, не мож рефундовац у пенежу, бо ту комерциялни момент достава печац особносци дарователя. Хто рестауровал або будовно обнавлял дацо цо його шерцу миле, того барз свидоми. Так доходзимо до заключения же права информация найдрагоцинша инвестиция, окреме кед материялни ресурси лимитовани и треба з німа добре розпоредзовац.

Роботи на ушорйоваю мурах

У нашим, петровским случаю намагаме ше спрам горе писаних шорикох предлужиц далей. То нелегко, але уж покус постава обачліве. Понеже вонкашню фасаду ище вше не можеме обнавляц, церковни одбор на своєї схадзки одлучел ше за даедни други крачаї: то обнавляне апсиди олтару, обнова гарадичох и ковруша, уходних камених прагох на шицких штирох церковних дзверох, докончене адаптаций простору спод главного уходу до церкви, обнова дражкох.

У плану докончиц и каплічку Воскреснуца Лазарового – Матову каплічку на петровским грекокатолицким теметове, котра висушена и обчекуе ше друга фаза, дальши цек обнови. Шицким майстром, фаховцом, одборцом и людзом добрей дзеки котри зоз молитву, знаньом, волонтерским участвованьом и материялну допомагу на даяки способ помогли у обнавляню наших святиных од шерца дзекуєме!

о. Владимир Седлак

Преклад Святого Писма по руски

Пре пандемию и провадзаци обстави-ни зоз кратшим пожньем доступне Святе Писмо – Библия у наших парохийох або директно у управи Славонско-сримского викариату (у Петровцох).

Цена кнїжки 30,00 € (еври), або 225,00 kn (куни). Перши 1000 прикладнїки уж предани, вишло уж и друге видане. У нас мож купиц видане у бордо и у белавей варианты.

о. Владимир Седлак

COVID-19 – Премудросц, мерукїме!

Гоч тема коло пандемїи COVID-19 уж випатрала як потрошена, вона поста-ла знова актуална. Жиєме у часох научени на: а) швидки пременки, б) бомбардоване з новосцами, в) акциями у економскей обласци живота. Сцели ми себе або не сцели припознац, помали жиц вецей не знаме, а, щиро поведзене, ані не можеме без огляду на нашо роки старосци. Досц подумац же шицко цо тирва длужей од години дзедом, але и одроснутим уж чежко за провадзиц, окреме у виртуальной стварносци, але и там ше у тей истей години пременї на тисячи кадри пред очми, та и ту не можеме бешедовац о даякей витирвалосци у класичним порозуменю того слова.

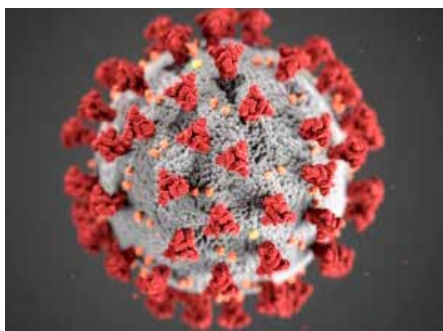
COVID-19 знова актуални и тераз є велїм цалком блїзко. Чуєме же ше на шицки боки звекшує число охорених. То вецей не „дзешка там“, але у Славонїи. Не тельо у одним „великим“ Осиеку, але у одним меншим варошу, за котри уж давно гварели же би без владики и катедрали и шицкого цо ше у административним, просвитним, економским, културним, польодїлским и инших напрямох ту пре шедзиско владичества розвивало остал лем еден векши славонски валал. Слово о Дякове. Праве ту COVID-19 вошел до церковних структурох, а не у Загребе або Сплиту, або у Риєки.

Праве у Дякове, бо ту церковносц на еден або даяки иншаки способ жиє у жилох шицких гражданох. Ридка фамилия котра не ма даяку часну шестру, священїка або баш нікого же би робел у даедней з владических структурох у тим городу. Праве пре тоту компактну повязаносц жительство котре и центр едней ширшей церковней цалосци, ту хорота у „церковних водах“ нашла и найлепши терен за розширїоване по цалим варошу, та аж и ширше.

Вирус, научели зме, мож позберац вшадзи, окреме дзе велька концентрация людзох. Збуваня у Дякове остатнїх дньох юния праве то и були. Кирбай у церкви провинциялней управи шестрох Св. Крижа и вични обити едней

новеї монахинї, а вец и Св. тайна миропомазаня и пошвещане нових паночох у самей катедрали нагоди дзе ше збера вецей людзох. Тих дньох було и едно вельке паломнїцтво при Дякове на Овчари. Шицки тоти збуваня як заеднїцке маю же ше векше число людзох з рижних крайох, аж и сушедних державох позберало на едним месце. Треба ли ше одбуц ище „Дяковски вишивки“ котри у медзичаше одказани.

Поставя ше питане: Исц до церкви чи не? Чи то безпечне?

Як перше, повеме же безпечносц у абсолютним змисту не витворлїва на тей жеми. Досц ше лем здогаднуц як старшу жену у Петровцох скорей даскльо роки поклопел падлаш док спала. Случиц ше може шицко... Бешедујуци о COVID-19 стварносци, шанса за обрац ше иста або менша як на кафи у дакого, вшелїяк менша як на даедней Першей причасци або кризми. Як то???

У векшини случайох по наших церковх священїки одвичательно людзе. Уж одавна покладли дезинфекцийни средства за дезинфиковане рукох. Церкви ше през дзень тримаю отворени, цо значи же су вивитрени. Раз тижньово з детальнейшим пораєньом можлївосц охорїованя тиж так ше зменшує. Ридко маме людзох з боку, як и других валалох у Горватскей, то углавним локална популяция з меншима дньовима миграциями... Праве слова зоз наслову того тексту видза ше пресудни за успїшну охрану од хороти!!! Уж тисяч роки, скорей важних подїйох у богослуженьох, слухаме слова: Премудросц! Меркуїме (будзме зауваж-

ни)! Праве пред читаньом виривкох зоз Святого писма (Апостол и Євангелия) як и пред жертвоприношеньом (Скорей як ше шпива „Милост мира, жертву хваления“) дякон або священїк поволую зоз тима словами уклучиц свой розум, приблїжиц шерца, буц обачлївим, мерковац, буц зауважним. Тоту стварносц котра нам, верим, така блїзка, треба лем зоз контексту богослуженя применїц и скорей приходу до церкви, як и у каждодньовим живоце. Буц обачлївим, не лем пре себе и за себе, але и пре других то императив християнского жица. Воно часто у процивносци зоз шветовим: „Я, лем я и заш я!“ Християн ше намага хасновац розум, розумно роздумовац о своїх справованьох, памета дзе ходзел, зоз ким ше стретал, провадзи чи дахто од тих людзох охорел, себе самого проверює чи ма горучку або симптоми (нпр. трачене нюху) котри би указовали на хороту... Така ше особа вец не хпа подобно бесней лїшки медзи здорових, але одвичательно остава дома пре превенцию кед обачує же зоз ню не шицко у порядку. Други бок медалї гевти здрави особи котри хоротнїка потримую, а не осудзую, тиж хаснујуци розум, мудросц, чувство прилапїованя.

У хвилкох дзе панїка, страх и чувства пребераю човека, важна проциввага розумносц. Мир шерца и души котри з молитви виходзи то праве полуга з котру ше потенциални набой чувствох поровнує подобно як у електротехнїки. Кед рушаме зоз таким рихтаньом, не лем до церкви, але и до дутяну, до сушедових, до родзини, на роботу и подобне, вец тото цо ше од неодлуга вола „suživot s virusom“ (соживот зоз вирусом) не будзе нательо означене зоз панїку и страхом, а способ преношеня хороти будзе чежши. Указало ше уж вецейраз же неодвичательносц у власним справованю гу другим найлепши адут за преношене вируса. Одвичательносц заш лем не синоним за подполну самоизолацию од швета, прето: „Премудросц! Воньмим! (Премудросц! Меркуїме - те. будзме зауважни!)“ о. Владимир Седлак

ШВИЧКА

Було то їх жадане,
було обецане слово,
було сцене и сцерпенє.

Була на билей длані
на карички каричка,
а помедзи карички швичка.

Зоз першим плачом своїм
облечени у власней скори
я под шерцом твім.

Питал сом од це и достал
пламень на швички.
Бул сом хори,
и модлєл це при швички.

Одроснул сом, клекнул
тримаюуци на длані каричку,
а достал сом ище єдну швичку.

Правда, два швички баржей
у цмоти швица,
баржей шерца грею, а душа не тлее.

Тєраз вецей ніч не питам,
швичка сама гори,
розсипує и тей ноци
шветлосц и цєплоту.

А я стоїм, патрим до неба
бо ми Матко Божа
помоц твоя у тих хвилькох
справди треба.

Ноц майска твар ми гласка
ягод благосц твоя.
Зоз старей яблоні цихи,
цихучки глас ше чує:
„Швичка догорює.“

Петровци, 2020.
Томислав С. Кетелеш

ТИНІ ДОМ МОЈИХ ВАКА

Ispod ovog humka moja baka počiva
i zemlju svojim tijelom rastače.
Istu zemlju je majka moje majke svojim
rukama paorskim plodila,
i mati majke i bake njene na ovoj grudi
djecu rađala.

Starice majke na grudi zemlje ove
Bogu i čovjeku su služile,
sve dok nisu jadi otrgle i pokosile.

A sada:
Hum do humka, grob do groba,
majka do majke, baka do bake
tvore tvrdu grudu zemlje domovine.

Petrovci, 2002.
Tomislav S. Keteleš

ЛЄМ ТЕБЕ

Так бим це облапиц
зоз свою доброту.

Погласкац зоз ноцну
орошену писню.

Побочкац це
зоз щиросцу.

Подзвигнем це високо
медзи гвизди
Тебе гвиздо страценого
неба.

Петровци, 2018.
Томислав С. Кетелеш

ЧОМ ТО ТАК?

Я не таки як вон,
ти його жибот... вон твоя судьба.

Прецо?

Я ци пришол я щєсце.
Чи мнє нігда ніхто щиро
не пове „ЛЮБИМ ЦЕ“

Чи я нігда баш нігда не будзем
уживац щєсце, цо ше не дзелі?
Любєла ши го, и я тебе.
Його чи особу другу?

Пулах, 1994.
Томислав С. Кетелеш

КУД „Яким Гарди“ Петровци

КУД „Осиф Костелник“ Вуковар

Пририхтоване за наступ

У Етнографскей збирки у Петровцох зрубане майске древо - маялос

Члени КУД „Яким Гарди“ и члени ДВД-а, 30. априла, пред етнографску збирку Русиных у Петровцох и пред ДВД Петровци закопали майске древо – маялос.

Найинтересантнейши обичай закопаваня майского древа. Найчастейше го копали легине пред першим майом у позних ноцних годзинох опрез хижы своїх дзивкох. Древо мушело буц високе и очисcene бо легине сами вязали коруну древа од желених конарох. Не закопавало ше древо каждой дзивки, лем тей хтора мала легиня лебо хтору легинь любел. На тот способ указовали любов спрам дзивки. Першого рана у маю дзивка видзела древо пред свою хижу. Вше було оквицене зоз ручніком, пантлікама и зоз фляшу даякого пица. Дзивка пред чию хижу було закопане древо мушела ше порадици кеди ше го будзе валяц. За тот дзень ше рихтала

и мала свадзба. Древо ше вше валяло пополадню. Дзивки и легине ше вше пооблекали до найкрасших руских шматох, а дзивчата даровали шицких присутних. По дарунку ше могло видзиц хтори ей легинь наймилиши. Дзивково родичи финансавали тоту госцину, але були щешліви бо могли видзиц хто им будзе жец. Кед ше зрубе древо и воно почне падац шицки ше починаю вешеліц, а найбаржей тот легинь хтори го зрубал.

Пред даедну хижу могло ошвитнуц и ганьблїве древо. Таке древо було закопане пред хижу дзивки хтора вельо виберала и подшмиховала ше шицким питачом. Таке древо було оквицене зоз старима гарчкама и розбитима фляшама. Кед ше валяло таке древо не бул присутни ані еден легинь. Древо зрубал оцец недобрей дзивки.

Того року под покровительством Со-

виту за национални меншини Републики Горватскей и Союзу Русиных Републики Горватскей, з нагоди означованя 70. рочниці КУД „Яким Гарди“ Петровци введзело, 14. юния, у Етнографскей збирки Руснацох отримани звичай валяня майского древа у організації КУД „Яким Гарди“ Петровци. У програми участвовала Хлопска шпивацка група КУД „Яким Гарди“ и оркестер народних инструментах КУД „Осиф Костелник“ зоз Вуковару. На Манифестациі присуствовала и председателка Союзу Русиных Републики Горватскей Дубравка Рашлянин, Представителька рускей националней меншини ОБЖ Агнетка Балатинац, председатель Ради рускей националней меншини Општици Богдановци Томислав Кетелеш и председатель Месного одбору Мирко Гарди.

Звонко Костелник, проф.

Резанє маялоса у леше

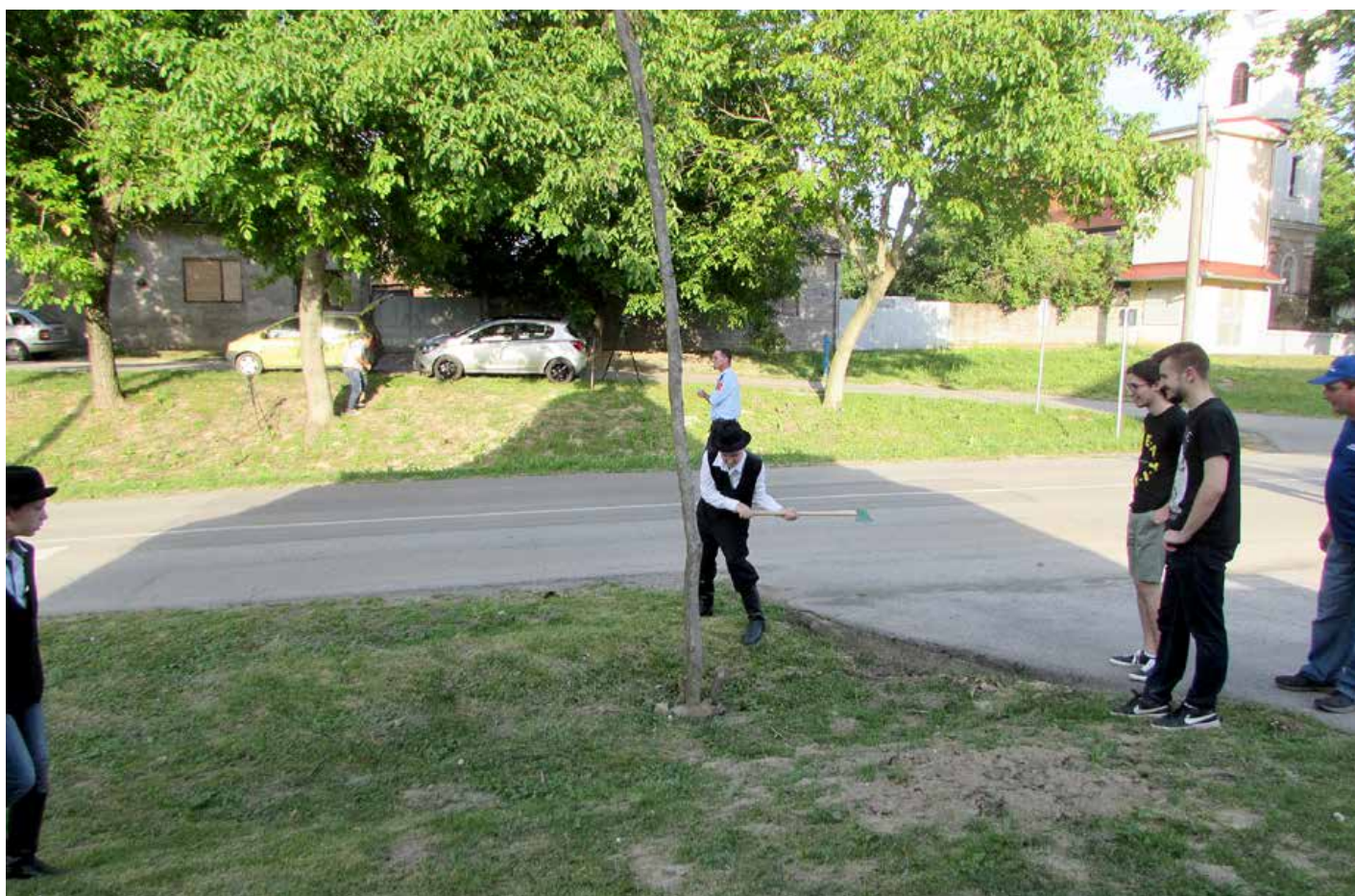
Привожене маялоса до валалу

Дзвиганє древа опрез Етнографскей збирки у Петровцох

Дзивчата и хлапци у народним облечиве

Рубане маялоса

Уношене зрубаного древа до двора

Роботніки у просвіти

Мой валал – Миклошевці

Учителька у пензії, Марія Папуґа народжена Карач, скоро цали свой роботни вик робела у Миклошевцох. Гоч є по походзеню Горватка, велі хтори ю познаю поведли би же вона права руска учителька.

*** Поведзце нам даскельо слова о тим дзе сце народзени и як сце закончили у Миклошевцох?**

– Народзена сом у Славонским Бродзе 1943. року. Там сом прежила єден рок, а вец зме ше приселели ту до Богдановцох, дзе сом одросла. Богдановци сом барз любела, але сом була барз осамене дзецко. До школи у Богдановцох сом ходзела перши штири роки, а уж до пиятей класи мац ме уписала до Вуковару. Мац ме не сцела дац до Богдановцох до висших класох бо там робел лем єден учитель и учел шицки класи. Єй ше то не пачало и вец сом так у валале як дзецко не мала своєю дружтво. У Вуковаре сом мала квартиру дзе сом бивала. До Вуковару сом одходзела пондзелок, а врацала сом ше доми пияток. Вше сом ношела вельки торби же бим мала шицко потребне за цали тидзень. Барз зме ше трапели. Мац мала бициглу та ме и на бицигли вожела. Було вшелїяк. Єдного року длуго зме не могли найсц за мне квартиру, та сом три мешацї кажди дзень ходзела пешо зоз Богдановцох до Вуковару и назад. Основна школа до хторей сом ходзела була у будинку нешкайшей гимназії. Нігда ми ніч не було чекко и вше сом шицко озбыльно и одвичательно прилапйовала.

У Вуковаре сом закончила гимназию, а мац ме не могла дац далей до школи бо робела у фабрики дзе були мали плацї. У тот час ше вельо гледало учительох, бо их не було. До Чаковцох гледали учителя немецкого языка и бул розписани конкурс. Понеже сом добре знала немецки, а и матурску роботу сом написала на немецким языке, прияли ме. Так сом єден рок у Чаковцох преподавала немецки язык, а вец сом пришла до Миклошевцох. Сцела сом студирац немецки язык, але вони гледали учительох, та сом вец пошла на академию до Осиеку дзе сом закончила вишу педагогичну школу.

*** Кеди сце пожадали буц учителька?**

– Од малючка сом жадала буц учителька. То за мене було цошка барз вельке. На мене барз уплївовала кнїжка од Аугуста Шенои „Бранка“, хтору сом читала док сом була ище барз млада, та сом можебуц и прето ище баржей полюбела тоту професию.

*** Чи паметаце як вам було спочатку у Миклошевцох?**

– Бивала сом у школским квартелю хтори мал три просторїї. Спочатку ми було барз чекко. Не познаш людзох, не познаш язык, цалком ши сам, але людзе ме барз крашне прилапели. Як дзецко ме прилапели. У школским одборе шицки спрам мене були барз добри, а тераз тих людзох уж вецей нет. Шицки помарли.

Перши школски рок у Миклошевцох бул ми 1963./64. Преподавала сом пиятей и седмей

Марія Папуґа як млада учителька

класи шицки предмети, а шестей и осмей класи сом преподавала немецки. Так то теди було бо не було учительох, а вец идучи рок нашо миклошевски дзеци пошли до Чаковцох, та сом почала робїц у нїзших класох. Значи, по тот рок у Миклошевцїх була осемрочна школа. Паметам же ше родичи бунели и не було им то право, але так було и остало по нешкайши часи.

Марія Папуґа у Заґребе попод гору Слеме

Уж 1965. року сом мала свою першу класу. Була то друга класа основней школи. Добре паметам тоту генерацию и то ми источашне була и найвекша класа у цалим моїм роботним вику. З тей класи видзелела бим Владу Верошового, а тераз вам потолкуєм и прецо. Владо грал на гармоника, та мал кнїжки зоз нотнима записами под назву „Наша писня“ хтору приношел до школи. Ми як учителя мали зме задаток у школи учиц дзеци шпивац шпиванки того валала у хторим робиме и жиєме. А я теди ніч не знала о руских шпиванкох. Я пришла зоз Вуковару и о Руснацох сом ніч не знала. Людзе у валале барз часто знали лем перши стихи даедних шпиванкох, але не и цали текст. Вец кед сом видзела тотї кнїжки барз

сом ше им зрадовала. То бул материял хтори ми требал. Так сом зоз тих кнїжкох учала дзеци у школи.

Перше до чого сом ше залюбела у новим штрעדку то була руска шпиванка. Не знаш хтора од хторей красша, „Ей, не видно тот мой валал“, „Били оргони“ итд. Потим сом ше залюбела до вишиваня, окреме до вишиваних кошульох, так же сом єдней жени дала най ю вишие и уж за Нови рок сом мала вишивану кошулю на таблїчку, хтору мам и нешка.

Познейше пришол учитель Дюро Лікар, та у школи робели нас двоїо. Кажде з нас мало по два класи. Перше зме робели першу и другу, и трецу и штварту, а вец зме пременели та зме мали першу и трецу, та другу и штварту. То так тирвало покля не пришла учителька Сенка. Вона перше преподавала по руски, а познейше ше их двоїо заменели, та учитель Дюра почал преподавац по руски, а учителька Сенка класну наставу. Шицки зме ше барз крашне складали.

О два роки сом ше одала. На свадзби по полноци сом ше зачепела. То було дацо вельке же сом ше облекла до руских шматох и фитюли и же я як учителька прилапела шицки руски обичаї. Я барз полюбела тот валал и людзох у нїм ище скорей як сом ше одала, а анї сом не думала же ше ту одам.

Ище кед сом пришла єдна жена ми гварела же най ше облекло до руских шматох бо же ми буду барз крашне стац, та най ше у нїх сликуєм. Була то прекрасна фотография. Я ю послушала, облекла сом ше до билого гадвабу зоз фитюлю и ягда сом ище теди почувствовала же ту останем цали живот.

Барз сом полюбела тот валал. Ту людзе були иншаки як у Чаковцох и индзей. Вони мене тиж барз любели и почитовали. Я за нїх була „наша учителька“. Не могла сом преїсц през валал, а же би ми людзе не поздравкали, же би ше ми не озвали. Як млади так и стари. Зоз шицкима сом була барз добра цали живот.

*** Було у школстве часто даяки пременки?**

– Вше их було, але нігда не були таки вельки яки маме тераз.

*** Яки сце мали одношения зоз родичами дзецох хторим сце були учителька?**

– Зоз родичами сом ше барз крашне складала. Вони мене почитовали, а почитовала и я их, але и дзеци. Мойо бувши школяре гоч тераз и одроснути людзе, вони вше за мене „мойо дзеци“. Єст и таки случаї же сом учела три генерациї – бабу, дзивку и унучата.

*** А преподавали сце и своїм дзивчатом?**

– Преподавала сом Весни и Наташи, а Сонї преподавала учителька Сенка. Барз зме були озбыльні, уж кед бизме вишли на драгу я им вецей не була мац, але наставніца, так ме шицки волали бо ми так писало у дипломи.

*** А цо Вашо школяре найволели од предметох?**

– Вони мушели шицко знац, а окрем того мушели знац и рецитовац, глумиц, шпи-

вац и танцовац, бо я не мала одкаль виберац. Не було то легко, але зме ше борели и вше зме витворели пейц наступи до рока. То мушело буц. З а Нови рок, за Медзинародни дзень женох, за Перши май, за Дзень борцох и за Дзень Републики. Глумели зме вельо, а тексти зме находзели у тедишнім дзединским часопису Пионирска заградка. То були кратки сценски слички.

Паметам же еден час кажде дзедко мушело мац дайки инструмент и на нїм учиц грац. Теди бул найпопулярнейши металофон. Мала сом едну окремну генерацію хтора то барз любела грац и добре им ишло, та зоз тим наступали вше кед требало. Були то углавним дзивчата.

*** Як сце препровадзовали шлебодни час и чи сце го вообщце мали?**

– Ми мали барз вельо обовязки. Мойо дзеци ме барз мало видзели дома. Ми, учители, не робели лем у школи, але и у культурним дружтве и у месней заєдніци. Кед ше уводзел водовод або правела калдерма, ми вшадзи мушели буц. Кед ше 1968. року у Миклошевцох почало зоз отримованьом манифестациі „Миклошевиц“ ми мушели буц у організації.

Паметам же ту раз бул якишик барз вельки турнир и не могло ше найсц хто би им варел, та варели учителька Сенка и я. Дакеди себе роздумуем чи би то робели терашні учительки?

*** Занїмали сце ше аматрски и зоз глуму...**

– До валалу сом пришла 1963. року, а 1965. року зме давали забаву за Нови рок. То ми була перша забава и бавели зме ю по горватски. Познейше, кед сом научела бешедовац по руски, зо мну еден час робела Агнетка Бучкова та зме брали тексти по руски. Кажду забаву требало научиц, а теди не було просторіи так як нешка, та зме ше зазберовали у моім кварталю. Драмска секция була у составе культурного дружтва. Учители вше були члени культурного дружтва.

Забави зме давали не лем у Миклошевцох, але и по других наших руских местох. Одходзели зме и до Руского Керестура на

Драмски мемориал Петра Ризничя Дяді. Глумела сом Фему у „Покондиреной тикви“, мацер у „Одаванки“ итд. Режисере нам були Витомир Бодянец, Дюра Папгаргаї и Дюра Лікар.

Познейше кед у Дружтве основани шпивацки хор вец сом тиж и у нїм шпивала. Були зме барз добри, а водзел нас Янко Колошняї.

*** Дружтво „Нашо дзеци“ барз активне у Миклошевцох. Можеце нам дацо повесц о його снованю?**

– Док сом жила у вигнанстве и скорей врацана до валалу ишла сом на рижни семинари хтори водзели Американци и Белгянци, дзе нас едуковали же бизме були цо вецей на хасен заєдніци до хотрей ше з часом врациме. Я теди уж була у пензіи бо сом мала триец роки роботного стажу, але було потреби врациц ше назад цо скорей. Так сом ше врацела 1997. року и почала сом ознова робиц. Першого року сом преподавала горватски у Миклошевцох, Томповцох, Чаковцох, Бокшичу и Берку. Мали зме автобус хтори вожел лем мне и дзеци. Други рок зме мали класну наставу и то сом робела пейц роки, та сом вец мала вецей роботного стажу. Тоти пейц роки робела сом у Томповцох.

Понеже сом закончала тоти рижни семинари, роздумовала сом цо бим могла направиц за свой валал. Найлешше сом ше находзела зоз дзедми. Кед ше людзе по мирней реинтеграції врацели до своїх обитсох, позаверали ше до своїх хижох и ніхто ше з нїзоским не дружел, як старши так и дзеци. То ми бул перши задаток позберац дзеци и родичох на едним месце. Так сом пришла на идею основац Дружтво „Нашо дзеци“. Було то 2002. року. У Вуковаре уж именовало тото Дружтво. Там робела една жена хтора ми помогла же бизме у валале основали Дружтво „Нашо дзеци“. Були ту и людзе зоз Загребу хтори барз крашне пошорели просторию хтору зме достали од општини, достали зме нову опрему, телевизор, компютер, кнїжки, мебель... Була сом

Ксенія Лікар и Марія Папуґа у забави Покондирена тиква

председателька 16 роки. Мали зме и водительох хтори тиж мушели преїсц потребни едукації. Було нам барз крашне бавиц ше, дружиц ше, правиц програми за Крачун... То було пекрашне, баш за мою душу.

*** Спомли сце вигнанство. Поведзце нам дацо и о тим?**

– Жили зме при Сеню. То було едно туристичне населене под назву Калич. Ту нас спочатку було коло 220 особи, а вец нас остало дас сто. Спочатку ше ту барз чежко жило. То були углавним старши людзе, а требало доїсц до дохтора и других потребох хтори були у Сеню. То було дас осем километри од городу, а не мали зме ніяки превозки. Автобуси хтори тамаль преходзели не сцели нам ставац. Вец зме ше організовали та зме достали дохторку хтора приходзела раз тижньово. У сушедним валале зме достали свою зубарку. Кус по кус живот нам ше нормализовал. Було чежко, але нігда сом не страцела оптимизем.

*** Паметаце ище дацо цо було значне за Миклошевиц, а ви у тим участвовали?**

– Гей. Кед сом мала дас триец штири-триец трипейц роки організовала сом курс шица и скраваня. Заняти у Багату пришли зоз Винковцох и принесли свойо шивацки машини. Курс ше отримовал горе у дружтвеним доме и на ньго пришло найменей дваец жени хтори зме вец научели шиц. То було барз важне за валал.

*** Як препровадзуеце час тераз кед сце у пензіи?**

– У пензіи сом од 2003. року. Скорей сом барз вельо вишивала и робела койдзєяки други ручни роботи. Тераз то вецей не робим, але вельо читам. И вшелїяк робим у заграді.

Писала сом и едну рецензию за єдного чловека зоз Босней. Ми ше упознали у вигнанстве, а вон барз любел свой край зоз хторого мушел поїсц та написал збирку писньох. Замоддел ме же бим му написала рецензию и у тим сом барз уживала.

Писала сом рецензию и учительови Дюрови за кнїжку „Жвератко нашей младосци“. Учителька Марія Папуґова хтора уж роками баба, а тераз уж и прабаба, єдна скромна лирска душа. Роками пише поезию и ма вельо писні. Нашу розгварку зме закончили у приемним дружнєю попри ластовкох хтори праве у куцику конка направели гнїздо и цихим читаню писньох чийо змисти уноша мир до души.

Лю. Гаргаї

Учителька Марія зоз своїма школярами 1987. року

Штефан Гудак – здогадоване

Того року ше наполнили пейц роки як нас занавше напуцел еден од найвизначнейших писателюх на руским язичу, Штефан Гудак, писатель приповедкох, романох, радио-драмох и литературней критики. За собу охабел розлични литературни витвореня хтори буду памятка на його роботу.

Перше ше здогаднеме Гудакового дзединства. Штефан Гудак народзени 6. януара 1931. року у Миклошевцох, у худобней, роботницькей фамелиї. Оцец Петро и мац Мелана мали тройо дзеци (двойо дзеци Мелана приведла до Гудака зоз своего першого малженства). Штефанов оцец Петро бул мулярь, швидко ше похорел и умар кед Штефанови було лем 6 роки. Мац Мелана по другираз остала гдовица, тераз зоз троїма дзецима, котри витримовала з надніци заробеной на маеткох грофох Елцох.

„Уж як мали хлапец Гудак зазнал шицку горчину живота худобного чловека. Тоту горчину звекшала и Друга шветова война и окупация нашей жеми. Окреме конец 1944. и початок 1945. року охабел своей руйнуюци шлїди на Миклошевцох и його жителюх, бо ше у тим чаше валал нашол у огніщу Сримского фронта, так повесц „на нічийей жеми”, преходзаци з рук до рук – раз неприятеля, раз ошлебодительних единкох. У збегу на ошлебодзеной території нашол ше и млади Штефан Гудак зоз свою мацеру. Теди вон праве закончел основну школу у своїм валале. Док на Сримским фронту ише гирмели дзела, у Руским Керестуре отворена нізша гимназия з руским наставним язичом чий школяр постал и Штефан Гудак. По законченей малей матури уписал ше до учительскей школи у Осиеку, котру закончел 1950. року. Як учитель службує у Босни и Герцеговини, у валалох Києве и Трнове, а по одслуженю военой обовязки приходзи на службу до Петровцох (1953. р.), дзе остава як учитель и директор школи аж по 1969. рок, кед преходзи на роботу до Рускей редакції РТВ Нови Сад як новинар-редактор. До членства Дружтва писателюх Войводини є прияти 1975. року.”¹

Бул оженети зоз учительку Виру, народзену Бесермині, зоз

котру мал тройо дзеци: Марию, Мирослава и Иринаю. Сотрудзовал и своей роботи обявйовал у часописох „Пионирска заградка”, „Нова Думка” и „Шветлосц”. Добил вельо литературни награди: II награда за приповедку (1969), II и III награда за драму (1971), II награда за роман (1973), награда за найлепшу кнїжку НВРО „Руске слово” у трирочним периодзе „Приповедки” (1978) як и дружтвени припознания Бронзова плакета Општини Вуковар за досяги на пољу ширеня култури (1967), Златна значка КПЗ Сербії (1987), „Искри култури”, награда СИЗ култури Войводини (1990). Заступени є у антологийох: Слунечни роки (1969), Глібока бразда (1975), Там коло Дунаю (1976), Шлїд часу (1978), Розходи у ровніни (1981), Поезия и проза Русинох и Українцох у Горватскей (2000).

До ше дотика прозней творчосци, визначни романи му „Гриц Бандурик”, котри настал у коавторстве зоз М. Ковачом, и „Шлїдами голуба по небе”, приповедки „Вини и зради” и „Скраби и утрати”, та драми „У шлепей улїчки”, „Михал Кухар” и „На вигнанцу”. Написал и даскельо радио-драми од котрих визначни: „Човек котри страцел амрел”, „Букет ружох за пані Изабелу”, „Тото ти мне поведз”, „Драга до вичносци” и „Троєщина”.

Пририхтал „Позберани твори Осифа Костелника” и „Крижни драги”, антологию малей прози, а твори му прекладани на українски, сербски, словацки, мадярски, румунски и окцитански язик.

Тематика литературних творох Штефана Гудака рижнородна и глібоко социялна. „Предзера по саме дно чувствох и моралних проблемох своїх литературних юнакох. Векшина особох з його творох припадаю найнізшим пасмом нашого вельо-национального дружтва зоз часох пред Другу шветову войну и после ней. У борби за власну егзистенцию вони не вше находза найлепшу драгу и стретаю ше зоз проблемами котри их далей тримаю на бочней драги, чи пре недостаточне порозумене стредка, чи пре терху нашлїдства негативней прешлосци.”² Но, неридко тоті юнаки и интелектуалци. Медзитим, Гудакова филозофия ше ясно дистанцує од фи-

1) Гудак, Штефан, *Приповедки*, Руске слово, Нови Сад, 1976., 8. бок.

2) Гудак, Штефан, *Приповедки*, Руске слово, Нови Сад, 1976., 9. бок.

лозофії його юнакох. Вон прешвечени же ше судьба художного человека може меняц лем зоз пременку дружтвених одношеньох, з вибудову таких одношеньох у котрих не будзе експлоатації человека з боку человека, як основной причини настатей соціальной нееднакосци и дружтвених пасмох чийо ше морални попатрунки на швет непрерывно находза у зраженю. Но, тоту філософію Гудак не виноши сухопарно. Вона уткана до веліх ситуаційох у яких ше находза його юнаки, уткана є до думкох прогресивней часци тих юнакох, до їх знаходзєня або незнаходзєня у тей велькей енигми котра ше вола живот.

Чежки живот художного человека зоз часох ненародних режимох глібоко урезани у литуатурней інспірації Штефана Гудака. Вон з вельким успіхом малює и найсубтилнейши деталі души своїх юнакох, вихованей у условійох борби за елементарну егізистенцію. Медзитим, його око оштро обачує и проблеми людзох у нашим сучасним, повойновим дружтве. „Кореньово и нагли, барз динамични пременки у наших дружтвених одношеньох охабяю за себе каждого хто обтерховани з наслідством прешлосци и хто не порихтани уклопиц ше до ніх. У таких нагодох приходзи до викривляня етичних попатрункох на швет, до неоправданей меланхолії и мирєня зоз животом таким яки судьба приноши (приповедки як „Хатиджа”, „Юлка”, „Мали рай”, „Ані зарі”).”³ Медзитим, автор ше ясно дистанцує од таких особох през слова других юнакох як процивваги, або просто зоз ясным описом детальох котри читача наведу на процивни роздумованя од роздумованьох особох зоз приповедкох, праве таки яки и сам автор мал намиру побудзиц. То тото цо капиталне у Гудакowej приповедки.

У презентованей збирки своїх 13 приповедкох Штефан Гудак ше представел з досц широким дияпазоном тематики. Медзитим, през шицки тоти приповедки ше прецагує соціально-етична нітка котра ламе ланци остаткох негативного з

3) Гудак, Штефан, *Приповедки*, Руске слово, Нови Сад, 1976., 9. бок.

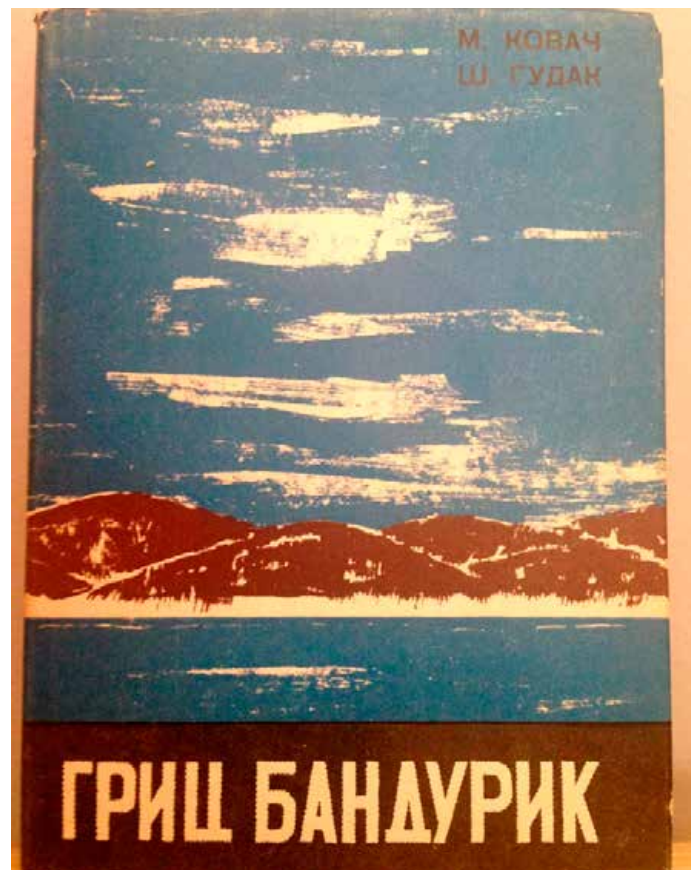

прешлосци и намага ше гу новим досягом сучасного дружтва, чловечества.

Гудак ше зоз тоту збирку представя уж як узрети писатель, але ище вше и як особа котра и надалей гледа свой найадекватнейши литературни вираз, цо ясно указує намиру же би ше не остало у рамикох познатого, превєреного. Бо, людски ум ше намага и далєй спознавац, випитовац и спознавац. Конечно, така авторова ориєнтація находзи свойо оправданє у замеркованим факту же у єдней хвильки, кед тоти гледаня не нательо обачліви, автор ше нашол у обставинох же му твори почали сподобац на варианту єден другому („Хатиджа” и „Ані зарі надії”, на приклад). Даєдни, заш, його твори охабяю упечаток як скици за обсяжнейши твори („Позни вилети”, „Подбарски концерт”, наприклад). Полни су поезії и майсторски омальованого амбиєнта, претканого зоз авторовим поглядом на швет, але охабяю упечаток чоґоши недоконечного, вирватого зоз цалосци котра ше вола живот. Але ше источасно наклада и питанє же чи тота цалосц може мац свой коєєц? А такой шлїдзи и одвит: живот єдинки – гей, а живот сам по себе – не. Спрам того виходзи же шицко єдно же котри ше фрагмент зоз живота винє и положи на папер, оплеменєни зоз авторову душу и животну філософію. Розуми ше, лем теди кед зоз тим фрагментом сообщел читачом и людскому роду тото цо мал намиру, кед тота намира плод здорового розсудзованя и як така дружтвєно хасновита и кед є сообщєна на прилаплїви уметніцки способ. А Гудак то роби удатно, поетично... Даєдни твори з фабуларного боку даваю нам упечаток заокруженосци („Янко Салонтаї”, на приклад). Обично му таки твори давнейшого датума. Тота збирка приповедкох представя свойородну авторову антологію власних творох.

Остатня кнїжка „Зайда за мирни сон“ му вишла 2013. року у виданю „Руского слова“. Штефан Гудак умар 22. фебруара 2015. року после длугей и чежкой хороти у Петроварадинє.

Андрея Маґоч, проф.

Виберанкова скупштина КУД „Яким Говля“ Миклошевци

Роботне председателство

Порядна виберанкова Скупштина КУД „Яким Говля“ Миклошевци отримана всуботу, 23. мая, у просторийох Дружтва. Од 50 уписаних членох Дружтва на Скупштини були присутни 24 члени. После вибору Роботного председателства председатель Славко Ждиняк поднесол звит о роботы Дружтва за прешли период, як и финансийни звит. Визначел же без огляду на почежкосци, Дружтво у тим периодзе остварело замерковани резултати, а же активно

роби потвердзуе и факт же цеком перших трох мешацох того року остварело пейц наступи, од хторих остатні бул 8. марца у Дюрдьове.

Розришене потерашне руководство Дружтва и Надпатраци одбор, и вибране нове Председателство од 9 членох: Витомир Чордаш, Владислав Хома, Славко Ждиняк, Виолета Гирйовати, Борис Бучко, Сузана Мудри, Леся Мудри, Мариета Бучко и Любов Колесар. На окремној схадзке нове Председателство за председателя едногласно вибрало Славка Ждиняка.

На Скупштини бул присутни и секретар Союзу Русиных Звонко Костелник котри похвалел роботу Дружтва и заключел же без огляду на почежкосци треба предлужиц з роботу котру ше муши добре обдумац, понеже культурни аматеризем, як и други конари дружтвеного живота, обчекую вельки виволаня.

Леся Мудри

Обовязна дезинфекция

Члени КУД „Яким Говля“

Руснак

Не питай одо мне

тото цо добиц не можеш.

Шицко ци дам,

шерцо, думки свойо,

ясни швитаня,

ноцни любованя,

радосни дні,

наимилши сні,

але ци не дам свойо мено,

не дам ци мено Руснака!

Тото святе мено

мойо предки чесно ношели,

а мне лем охабели

най го чувам,

любим, почитуем,

а кед требац будзе

за мено Руснак

и живот даруем.

Мария Папуга

Рочна скупштина дружтва „Руснак“

Штварток, 26. фебруара, у просторној Општинској сали за сједнице у Петровцох, отримана порједна звитна Скупштина здружена „Руснак“ Дружтва Руснацох у Републици Горватској. Присутних привитао председатель Мийо Шайтош. До роботног председательства за членох избрани Любича Дидич и Јанко Сопка, а за председателя Мелана Дюдјар.

Звит о работи поднесоо председатель котри наглаше же зоз шпивачку групу и оркестром, чийо ше членство звекшало, остварени 13 наступи од котрих 9 у Вуковарско-сримској и Осецко-баранској жупанији, а 4 споза граници и то у Перегу Маре (Румунија), Будапешту (Мадјарска), та два у Словацкеј, у Камјунки и Старей Любовни. Визначел же на КМ „Кед голубица лецела“ було доск иновациј котрим ношители члени Форуму младих Дружтва Руснак. Збуване по котрим Дружтво будзе паметац 2019. рок то же пейочленова делегација котрей

Присутни на Скупштини
Дружтва Руснак

ше придружел и Штефан Лявинец, председатель Шветового конгресу Русинох/Руснацох/Лемкох з Мадјарској, нащивела председательку Републики Горватској Колинду Грабар-Китарович же би ей уручили Подзекване за покровительство 14. Шветового конгресу Русинох/Руснацох/Лемкох.

Финансийни звит за 2018. и 2019. рок поднесла касирка Еугения Врабец, у котрим поведзене же би ше резултати не могли витвориц без финансийней потримовки Совиту за национални меншини РГ, Општинох Стари Јанковци и Богдановци, Ради рускеј националней меншини городу Вуковару, Представителя рускеј националней меншини Городу Загребу, Ради Месного одбору Петровци и членарини.

Пречитани звити едногласно прилапени, як и План работи та Финансийни план за 2020. рок, котри пречитали председатель Мийо Шайтош и секретарка Наталија Гнатко.

На Скупштини присуствовали заменик началника Општини Богдановци Ярослав Медеша, председатель Ради Месного одбору Петровци Мирко Гарди, паноец о. Владимир Седлак, председатель Ради рускеј националней меншини городу Вуковару Зденко Бурчак, председатель Ради рускеј националней меншини Општини Богдановци Томислав Кетелеш, та председатель ДВД Еуген Бурчак и кажде з нїх достал слово. На концу председатель Мийо Шайтош шницким подзековал на приходе и поволао их на окрипене.

мр Илона Грецешин

Канаме Окано – русинистични феномен

Јапонец Канаме Окано, котри влоні у януаре як докторанд нащивел Руснацох з нагоди наукового вигледованя руского языка у Горватској, початком новембра 2019. року одбранел докторску дисертацију под назву „Студии о дїєсловох рушаня у руским языку“. Перше представяне своєї докторскеј дисертацији отримал з нагоди Медзинародного дня мацеринского языка, 21. фебруара на Одделеню за русинистику Филозофског факултета Новосадского университета, праве там дзе з проф. др Михайлом Фейсом, хтори мал совитодавну улогу, крочел до ученя руского языка. Понеже др Канаме Окано звладао руски язык по точку же сам пише своју работи по руски и же их уж публиковал даскельо, а на конференцијох, як и на представяню своєї дисертацији порядне хаснуе руски язык, та є з тим наисце прави амбасадор руского языка у Жеми вихоцадог слунка.

На представяне ше одволао вельке число патрачо же би указали чесц новому докторови русинистики. Медзи вельочислену публику, присутни були и двоји студенти з Горватској, Ивона Гнатко и Матей Шторга,

иначка члени Форуму младих Дружтва „Руснак“, з котрима др Канаме Окано у сотрудничестве од 2016. року.

мр Илона Грецешин

На памятку з новим доктором русинистики: Зинаида Будински, проф. др Михайло Фейса, Ана Римар Симунович, др Канаме Окано, Анамария Рамач Фурман, Ивона Гнатко и Матей Шторга

Ажуроване андроид апликацији „Rusinski rječnik“

Андроид апликација „Rusinski rječnik“ спада до дигиталних алатох у методичним приступу ученя языка. То студентски проект Форуму младежи дружтва „Руснак“ котри 2018. зреализовали два особи, Ивона Гнатко, студентка дипломских студийох Вчасне и предшколске воспитане и образоване на Учителским факултету Универзитета у Загребе (глас, илустрација и дизайн апликацији) и Матей Шторга, студент дипломских студийох рахункарства на Факултету за електротехнику и рахункарство Универзитета у Загребе (програмер апликацији).

Идею за апликацију порушела професорка русийского языка др Елена Будовская з Америки (Georgetown University, Washington) у јулију 2017. року. Андроид апликација „Rusinski rječnik“ зреализована першествено за дзеци котри не маю нагоду чуц и науциц свој мацерински, руски язык и як помоц школяром при ученю наставней материи на настави руского языка и култури по моделу Ц, а може ше ю превжац на PlayStore за 0 куни. Понеже ше настава уж скоро цали мешац реализуе прејг дигиталних медийох, у сотрудничестве з учительками руского языка и култури, Наталију Гнатко и Илону Грецешин, штредком априла авторе апликацији несподзивали најмладших так же иста ажурована з нову опцију KVIZ, котра ше находзи у долним правим углу. У опцији KVIZ находза ше два квизи, котри провадза наставну програму першей класи.

Хто апликацију превжал скорей ажурованя, треба же би ю ознова ажуровал прејг PlayStore и врациц ше. Непреривна работа Ивони Гнатко и Матея Шторги на ажурованю апликацији лем потвердзуе же Форум младежи дружтва „Руснак“ крача з иновацијама як и зоз сучасним способом ученя мацеринского, руского языка од вчасного дзециства.

мр Илона Грецешин

Дакеди було...

Крава зоз целецом, а цельна

Човек предал ялову краву. Ёу достатим пенезом знал же муши доложич же би купел цельну лебо зоз малим целецом. Медзитим, на вашарох по околних местох не нашол краву яка му одвитовала за обисце.

Син му два раз тижньово одходзел до суседного валалу до пекарні по хлеб, та синови гварел же най ше розпита, прето же доходзела жима, чи дахто не предава добру краву, добру дойку. Таке ше позней ешені по валалох знало трафиц, прето же не мали шицки у обисцу порихтано у брадле шена за покарму за през цалу жиму, та вец предавали звишок статку зоз хліва.

Пошол син та ше у пекарні и коло ней розпитовал! Ніхто не знал за дакого же би предавал краву. При виходзе зоз валалу, на драже стал еден человек. Вон ше му опитал же чи можебуц зна же би дахто мал на предай добру краву хтора би мала млека, за обисце.

З оглядом же ше и познали зоз видзена медзи собу, старши молодого порадзел. Гварел му же понеже позна ешень, неодлуга придзе и жима, а не шицки маю за жиму порихтане едзене за статок, а на пасовиско крави вжиме по шнігу не мож виганяц, та звишок зоз хліва, часто и тунью предаваю. Лем же треба таку краву пойсц купиц до Босней, до Биеліни.

Ёу тому го ище поучел же як ше там на вашаре треба справовац же би ше цо туньше краву купело и хторим ше дньом вашар отриме. Гварел му же кед ше оец и одлучи там пойсц купиц краву и кед ю купи, най ю нізач не виводзи сам и пешо зоз вашарища, прето же тото при виходу будзе мушиц вельо плациц, прето же ше там уж теди плацело порцию на трансакції, подобне як цо тераз ту ПДВ. Порадзел го же най на вашаре пренайдзе домашнього человека зоз камионом, хтори положи краву на камион и на виходу будзе знац повесц на вашарскей капури же за краву не було купцох, та же ю враца назад дому! Понеже ше Босанци медзи собу по бешеди познаю, тоти на капури буду шоферови вериц та го пуца най прейдзе през капуру без плацения предайней порції.

Кед син пришол дому и шицко розтолковал оцови, йому ше тота порада попачела. Пошол до суседа хтори тиж мал намиру купиц краву. Вони двома ше порадзели и о дзень-два, кед там бул вашарски дзень, пошли обидвома ведно пробовац щесце и купиц каждый за свойо обисце добру, а туню краву. Швидко вони там купели крави. Каждый купел краву зоз целецом! Еден з ніх мер-

ковал на крави и целята, други, пошол гледац камион, же би ше крави превезло дому. Кед пренайдзени человек хтори превеже крави и кед крави положили до камиона рушели гу виходу. На виходзе шофер знал цо и як приповедац, та пошвидко вишли и зоз вашарища.

Дома познімали крави и целята и поуводзели каждую до хліва дзе требало. Щешліви були и газда и газдиня же ознова краву за доене и целе при ней у хліве маю. Кед пришол вечар, пушили целе гу крави же би го накармили. Целе цицкац не сцело.

Потим газдиня подоела краву, та давали целецу пиц цеплого млека. Целе и з тей нагоди пиц млека не сцело.

Застарани, на остатку пред целе положили судзину зоз дараловом. Гладне целе ше прилапело гу лізаню даралову, та шицок даралов спред себе пошвидко полізало. Ютре рано целецу тиж таки фриштик дали, а краву хтора надосц млека мала, подоели и млеко до млечари однесли.

Купена крава и „ей“ целе спочатку були истей червеной фарби. Понеже ше з часом оленели и достали нову, жимску шерсц, крава остала истей фарби, а целе постало чарне.

Видзел газда же ту нечиста работа, же целецу тота крава не мац, же гу ней цудзе целе подручене.

Неодлуга крава страцела млеко. Газда пре тото винчаней гварел же випатра и на яр буду мушиц меняц краву. На очи було видно же целе не од тай крави и млеко нагло страцела. Нач же им будзе у обисцу крава хтора не ма млека.

Буячок крашне напредовал, та ше зоз тим цешели же не буду мац пенезну утрату. Видзел газда же за тоту, уж заш „ялову“ краву и того буячка на яр годзен купиц ознова краву, а и же му остани и дакус пенезки!

Краву газдиня лем раз на дзень доела, тельо лем же би млека у обисцу мали, та и до хліва вчас доднано не заходзели. Надумал газда уж кед слунко високо було пойсц до хліва повируцовац спод крави гной, напоїц ю и накармиц. Газдиня потим придзе подоїц, ище дакуццичко кельо млека мала.

Отворел вон хлівни дзвери, а у хліве попри крави лежало ей мале целятко. Злекнути и несподзивиани одбегнул до кухні повесц газдині же ше їх „ялова“ краву оцелела.

Кед ше на остатку шицко так стало вони двойо роздумуюци пришли на тото же як то мало буц. А виroyтно було так же бувши газда ані не знал

же його крава цельна, прето же там виганяли каждодньово статок на пасовиско, а на пасовиску було и млади буячки, як и чарне офарбене целе на червено. Прето вец офарбел и гу крави подруцел целе же би за краву з целецом достал вецей пенези.

Найвечей хасну од того шицкого на остатку заш лем мал тот хтори таку краву купел. Кед краву куповал не бул свидоми же купуе краву зоз двоїма целятами!

ОСТАЛ ГЛАДНИ

Еден легинь наберал шумни роки, а ніяк же би ше оженел. Любел вон вшадзи ходзиц и же є неженети йому не заваждало.

Як шицкому, так и тому пришол конец! Нашла ше дзивка хтора го вибрала, чи сцел, чи не, як ше гуторело, през нощ вон од легиня постал бачи.

Жили злагодне и у любви, и шицко при ніх було без гришки. Кед би не було того же млади бачи кед шеднул за стол тельо едол же не знал кеди би тому едзеньу бул конец. Обачела тото и його млада супруга, але тому не давала вельку повагу, гуторяци же вон муши вельо есц прето же през дзень вельо роби.

Дні преходзели, та млада пара була поволана и на свадзбу. Кед пошли на свадзбу там ше и едло. Вони двойо шедли и почали есц, вона дакус поедла єдного, дакус другого и так шором, а вон є, та є. Повипражньовал и судзину зоз юшку и зоз месом, и зоз шицким иншим цо поприношели пред ніх. Кед вноци сцигли дому зоз свадзби поганьбена жена го пре тото же тельо едол на свадзби гандровала.

Похопел и сам же погришел та предложел же идуци раз кед пойду на даяку госцину, кед вона оцені же уж досц поедол най го зоз ногу „нагажи“ по його ноги, та вон теди престане есц.

Кед ознова пошли на госцину и почали зоз едзеньом, а там ше бешедовало и шмеяло, та ше случило же го вона нездобачки под столом вдерела зоз ногу по його ноги, такой по тим кед ше юшку поедло.

Же го жена под столом по ноги нагажела зоз ципелу похопел як знак же уж досц едол, та же того вечара не треба же би вецей черпал!

Гоч го потим и його жена и други цо шедзели блізко коло нього понукали и нагваряли на едзене, вон не сцел твардоглаво того вечара ніч вецей есц, прето же думал же го його жена спозорела же уж вельо едол, та прето з тей нагоди пришол дому гладни зоз госцини!

Желько Гарраї

Мацерово присловки**Пише: Агнетка Костелник Балатинац****Сухи април, мокри май, жито будзе ягод гай**

Каждого року параста з упованьом патра на небо, раз заволуюци слунко, раз диждж.

Роботи вельо, а лем Бог святи зна як ше шицко закончи и чи будзе хасну од посаженого!

Велька лутрия, але так то од споконвику. У прешлосци людзе пагрели на небо, зазначовали події та и хвилю яка була найчастейше до календарох подобних як тот нешкайши вельки християнски, хтори ше друкуе у Руским слове, и хтори попри каждого мешаца ма даскельо шлебодни линиї на хтори мож уписац цо ше того мешаца случовало.

У жимских часох, кед ище не була шицка тота интернет технолоґия з помоцу хторей нешка мож преконтроловац цо кеди було лебо будзе, читало ше тоти календари и паметало. Паметало ше же кеди яка була хвиля и яки бул урожай после того. Приповедало ше же кед на Медарду пада диждж, дижджовни буду идуци 40 дні. Чи то насправди було так лебо прецо було

так, параста не роздумовали, знали же так и не було потребне додатне толковане. Нешка ше маме нагоду прешвечиц же того року на Медарду пополадню падал диждж и, ниа, од Медарди, хтора була 8. юния по хвильку кед тото пишем, прешло уж скоро пол мешаца и кажди дзень у даедней хвильки пада диждж. Други поведза же то так нормалне у юнию, але як лем обрациме, вредзи ше здогаднуц присловкох.

Зазначовац події значне за будуци поколеня, же би могли поровновац як то дакеди було а як у їх час. Нашло ше у тих календарох и почим було жито, кельо коштала яловка лебо швиня, почим бул метер кукурици, але и же олей бул барз драги, а за едно вайцо ше могло купиц три кульки сладоляду. Цикаве би було знац и кельо коштал килват струї лебо яка була цена бензину, але теди ше ище орало з коньми, а струю не мали велі.

Нешка, попри шицкей технолоґии хтору маме, знаме же яка звичайно хвиля на наших просторох у хтрим мешацу, а зоз

статистики хтору нам дава Гидрометеоролоґийни завод, дознаваме и як то було скорей 100 роки лебо яки просеково температури були влої.

Зоз рижних статистичних податкох можеме вичитац и други информации, як о ценах поживи, так и о самим животним стандарду.

Але тото цо нїяк не можеме одгаднуц то прецо присловки хтори ше хасновали по валалох часто точнейше потрафя яки будзе урожай од гевтих хтори школовани же би исте тото предвидзовали?

Велі з нас ше обрацаме на технолоґию и вериме же то точнейши податки, але мушим припознац же присловки моей мацери указали же ей „метеоролоґия“ и „статистика“ точнейши од веліх хтори хасную найсучаснейши компютери хтори прескладую тисязчи вариябли.

И насправди лоґичне кед „Сухи април, а мокри май, жито насправди будзе ягод гай“. Дай Боже най ше и парастом поспиши!

Стари фотографії**Пейц роки од шмерци учительки Цецилии Гаргайовой**

З той нагоди приношимо вам два подобни фотографії хтори настали у Бачинцох школского 1950./51. року. На фотографийох ше находза школярки штвартей класи зоз свою учительку Цецилию Цап, познейше одану Гаргай.

Споза стоя Ганча Кривошияова, Янковичова, Марча Варгова, Нада Винцирьлова, Ганча Папугова, Меланка Винцирьлова, а коло учительки з лївого боку Оленка Кечкешова, а з правого Мира

Фотографії зме вибрали пре два причини. Една тота же фотографії маю полни 70 роки, а друга же ше на фотографийох находзи учителька Гаргайова хтора нас занавше зохабела пред пейцома роками.

Здогаднїме ше. Цецилия Гаргай, дзивоцкоґо презвиска Цап, була народжена 1928. року у Коцуре. Гоч була зоз парастскей фамилии, ей мац инсистовала же би була учителька. Так учительску школу закончила у Суботици, а попри роботи и за учительку класней настави на Педагоґийним факултету у Славонским Бродзе.

Перше роботне место достала у Бачинцох 1949. року. З Бачинцох ше 1954. року одала за будуцого о. Владимира Гаргая до Петровцох, а век пре його службу преселели ше жиц до Райового Села дзе познейше ище длуги роки робела як учителька.

Попри просвитней роботи, учела дзеци и старших руски танци и пририхтовала театрални представи. На наших фотографийох бачински школярки – танечниці.

На першей фотографийи дзивчата ше сликовали зоз свою учительку после законченей проби, та себе лем нашвидко на главу положи венчик зоз длугима машлями. Ту ше находза: з лїва на право стоя - Нада Винцирьлова, Любка Рацмишкова, учителька Цецилия Цапова, Верунка Тимкова, Марча Варгова, з лїва на право куча - Меланка Винцирьлова, Оленка Кечкешова, Оленка Рацмишкова и Ганча Кривошияова.

Нада Винцирьлова, Любка Рацмишкова, учителька Цецилия Цапова, Верунка Тимкова, Марча Варгова, куча з лїва на право - Меланка Винцирьлова, Оленка Кечкешова, Оленка Рацмишкова и Ганча Кривошияова

На друдгей фотографийи дзивчата у народним облечиве у яким теди танцовали, а по едним успишним наступу у школскей програми. Як видзиме окрем венчика мали вишивану блузну зоз домашнього тканого платна, сукні зоз тканих червених хлебвох и вшелїяк били ботоши и чарни ципели. Споза стоя: Ганча Кривошияова, ? Янковичова, Марча Варгова, Нада Винцирьлова, Ганча Папугова, Меланка Винцирьлова, а коло учительки з лївого боку Оленка Кечкешова, а з правого Мира ?. Учителька Цецилия Гаргай умарла 2015. року, а похована є у Петровцох.

Лю. Гаргай

Vježbe za kifozu

Vježba broj 1.

Početni položaj: Ležeći na trbuhu tako da je gornji dio tijela (glava s vratnom kralježnicom izvan podloge).

Izvođenje: Vježba se izvodi tako da se prsni dio podigne maksimalno u zrak prema stropu, spajajući pri tome lopatice jednu o drugu. U krajnjem položaju zadrži (prikazani pokret na slici ispod u trajanju od 3 do 5 sekundi). Tijekom izvođenja vježbe voditi računa o tome da se pritisne kompletan stražnji dio tijela. Vježbu ponoviti maksimalno 10x.

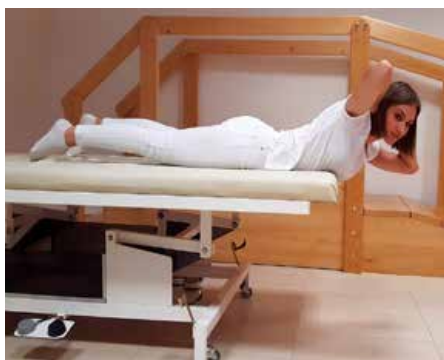
Vježba broj 2.

Početni položaj: Kao i u predhodnoj vježbi.

Izvođenje vježbe: Vježba se izvodi tako da se podigne u zrak gornji dio, slično kao u pretodnoj vježbi, s tim da se sada prsni dio okreće/rotira prvo u jednu stranu pa u drugu. Voditi računa da se rotacije ne izvode iz kuka već samo iz prsnog

dijela tijela. Vježbu ponoviti maksimalno 10x.

Vježba broj 3.

Početni položaj: Kao i u predhodnim vježbama.

Izvođenje vježbe: Vježba se izvodi tako da se podigne u zrak prsni dio tijela sa savijenim rukama u laktovima (ruke su savijene u zglobu lakta pod kutem od 90°). Pri tome voditi računa da se lopatice spajaju, odnosno da idu jedna prema drugoj. Također je važno da se tijekom izvođenja vježbe pritisne cijeli stražnji dio tijela. Vježbu ponoviti 10x.

Vježba broj 4.

Početni položaj: U potpunosti isti kao u prethodnim vježbama.

Izvođenje vježbe: Vježba se izvodi tako da se podigne gornji dio tijela te naizmjenično podižu u zrak (prema stropu) najprije jedna pa druga ruka. Ponoviti isto sa suprotnom rukom, nakon čega slijedi faza odmora. Vježbu ponoviti 10x.

Vježba broj 5.

Početni položaj: Ležeći na trbuhu s rukama ispred sebe. Potrebno je pridržavati se rukama za nešto stabilno.

Izvođenje vježbe: Vježba se izvodi tako da se naizmjenice podiže najprije jedna pa druga noga visoko u zrak. Voditi računa o tome da gornji dio tijela treba ostati nepomično, kao i u početnom položaju. Vježbu ponoviti 10x.

Kako nas teška iskustva mogu promijeniti na bolje?

S pojavom opasnosti od bolesti izazvane novim koronavirusom morali smo naglo promijeniti svoje navike. Takve promjene ne pamtimo u svojim životima. Zatvorene su brojne ustanove i komercijalni objekti, zabranjena su javna okupljanja te su društvene aktivnosti u kojima smo uživali postale opasne. Stručnjaci nam svakodnevno naglašavaju osnovna pravila kojih se moramo pridržavati, a kojima možemo smanjiti mogućnost zaraze – perite ruke, održavajte razmak od drugih i budite odgovorni. Ostajanje kod kuće nekima je predstavilo dramatični preokret normalnog dnevnog ritma i načina života. Iako smo donedavno uglavnom vrijeme provodili u zatvorenom, u trgovačkim centrima i pred malim ekranima, odjednom smo osjetili potrebu činiti drukčije – boraviti na otvorenom, daleko od malih ekrana. Također smo poželjeli posjetiti rodbinu i prijatelje koje nismo dugo vidjeli. Počeo nam je nedostajati bliski kontakt s ljudima. Imajući vremena na raspolaganju, mogli smo stati i razmisliti o vlastitim ciljevima i vrijednostima. Tako je došlo do paradoksa te kao da smo shvatili što je u životu bitno, koje su nam vrijednosti važne. No, kako nas još mogu promijeniti ovakva, za nas neuobičajena i teška iskustva?

Riječ *trauma* dolazi iz grčkog jezika i označava ranu, tjelesnu povredu. No, osim tjelesnih rana, mi tim pojmom označavamo i psihičke rane, koje mogu nastati kao posljedice iznimno teških iskustava. Potresi, poplave, požari, teroristički napadi, ratovi pa i svjetske pandemije, mogu izazvati snažne posttraumatske reakcije te na nas i na naše psihičko zdravlje ostaviti dugoročne posljedice u vidu tjelesnih bolesti, ovisnosti i psihičkih poremećaja (anksioznost, depresija). No, takva iskustva mogu rezultirati i zarastanjem psihičkih rana i povratkom na dobro funkcioniranje kao što je bilo prije traumatskog iskustva, a ono što iznenađuje je da može doći do pozitivnih promjena u našim vrijednostima i u našoj osobnosti. Takva psihička otpornost i sposobnost nošenja s teškim i kriznim situacijama, poput

ovih koje su nas snašle svjetskom pandemijom i potresom, može nas potaknuti na promjene koje nazivamo osobnim rastom ili razvojem naše ličnosti.

Što određuje kako ćemo se nositi s teškim iskustvima? To su u prvom redu neke naše osobine, poput osjećaja samoučinkovitosti, ranijih iskustava s krizama, motivacije, osjećaja kontrole nad našim životom. Druga stvar koja je vrlo bitna jest podrška naše okoline – obitelji, prijatelja, zajednice. I treće što je važno same su osobine događaja – njegova ozbiljnost, trajanje, suočavaju li se i drugi s njim ili samo mi itd. Postoje dvije vrste strategija koje obično koristimo u nošenju s kriznim događajima, a to su aktivno suočavanje i izbjegavanje. Aktivno suočavanje odnosi se na rješavanje problema koji dolaze s krizom (npr. stvaranje zaliha namirnica i higijenskih potrepština, pranje ruku, ostajanje kod kuće i rješavanje zaostalih kućanskih poslova, usporavanje zbog tempa života itd.). Izbjegavajuće strategije odnose se na poricanje ozbiljnosti situacije (to nije ništa više od obične prehlade, u opasnosti su samo već bolesni ili stariji), očajavanje, traženje nekih kratkoročnih zadovoljstava (npr. prekomjerno pijenje, jedenje) ili zdvajanje da se ništa ne može napraviti (npr. izgubit ću školsku godinu, ionako će se svi zaraziti).

Pozitivne promjene koje doživljavamo mogu se podijeliti u tri skupine: promjene u tome kako gledamo sami na sebe, zatim kako gledamo na druge ljude i odnose s njima te na promjene u životnim vrijednostima i životnoj filozofiji.

Promjene u tome kako gledamo na sebe odnose se na promjene u našoj ličnosti, osobito na povećano pouzdanje u vlastitu snagu i sposobnost nošenja s teškim iskustvima (npr. "Nikad nisam mislila da bih to mogla preživjeti."). Tu pripada i dolaženje do spoznaje da nismo neranjivi, nedodirljivi i da nismo sami sebi dovoljni ("Mislila sam da se meni tako nešto ne može dogoditi, da se takve stvari događaju ljudima koji nisu tako oprezni, dobri, pa-

metni."). Ove promjene osobito su važne kod ljudi koji su imali toliko jaku iluziju neranjivosti da su se ponašali na rizične i nezdrave načine ("Što će mi maska, ionako ne pomaže?", "Ne mogu se ja razboljeti."). Osobe koje su doživjele traumatska iskustva često lakše izražavaju vlastite osjećaje, prihvaćaju i traže pomoć te time dobivaju i veću podršku od drugih. Možemo primijetiti i da kod osoba koje su doživjele izrazito teška iskustva raste suosjećanje, povećava se osjetljivost za potrebe i osjećaje drugih ljudi te se one često više trude unaprijediti svoje odnose s važnim osobama ("Češće ću zvati, posjećivati, odvojiti vrijeme za svoje najmilije ili svoje prijatelje. Neću dozvoliti da me posao u tome spriječi.").

I na kraju, traumatska iskustva mogu dovesti do promjena u životnoj filozofiji pojedinca, koji počinje više cijeniti vlastito postojanje i ljepotu života ("Tek sad shvaćam kako je život vrijedan."), mijenja redoslijed životnih prioriteta i shvaća kako i sitnice ili nematerijalne stvari mogu biti važne ("Ono materijalno ionako je prolazno i ne čini me uistinu sretnim/om."), predaje se duhovnosti ili religiji koja mu nudi objašnjenja o smislu vlastitog života i patnje (nije sve bilo uzalud). I naposljetku, tragični ili krizni događaj uspijeva uspješno uklopiti u vlastitu životnu priču te iz čitave situacije izići kao uspješno preživjeli ili čak kao pobjednik a ne kao žrtva. Može nakon svega odabrati zanimanje u kojem će pomagati drugim ljudima ili se uključiti u volonterske aktivnosti (npr. Crveni križ).

Tajna dobre prilagodbe na teška životna iskustva i krize je u uravnoteženom pogledu u kojem ćemo prepoznati i priznati negativne psihološke posljedice krize i pokušati ih prevladati te, ako je potrebno, potražiti pomoć i podršku drugih. Nakon uspješnog svladavanja teškoća, ojačani teškim iskustvima uvidjet ćemo svoje snage, dobrotu i važnost drugih i cijeniti svoj život i dobre stvari u njemu.

Članak priredila: *Helena Timko, mag.psych.*

Хороти и лічене

Зоз зявеньом живота на жеми формуе ше вельке число живихх существох у рижних формах, та так маме вельке число животиныхх и рошліныхх, а медзи тим животинымским и рошлінским шветом запровадзени шор медзисобних одношеньох. Зна ше же хто кого ма поесц же би отримал свою файту. Тот шор медзисобних одношеньох запровадзени скорей тисячи и тисячи роки, та так маме жвири котри едза други животині, як и животині котри едза рошліні, та так и даедни рошліні котри ше карма зоз жевотиняма.

Форми живота на жеми рушао ше од вирусох и бактерийох котри не видзи-ме зоз голим оком, койдзєяких мушкох, блихох и подобного, та по морски кити и елєфанти котри маю и по даскельо тони, а тиж так и рошлінов швет котри ше руша од малих алгох и травох та по древа котри рошню до висоти и по даскельо дзешатки метери. А вец ше до того природного шора уплетло ище едно существо котре ше розширело по цалей жемовой кулі и котре през цалу историю свойого иснованя прилагодзовало природни одношеня себе и свойому напредованю. Жеми ше случел человек! Як шицки живи существа на жеми та и ми, людзе, мушиме есц же бизме обстали и предлужели свою файту. Пожива основни элемент шицким живим существом и як цо нам одредзени животині и рошліні пожива, так и ми на еден способ пожива одредзеним организмом, а ту думам на гевти дробни вируси и бактерії котри нас нападаю през шицки вики, не прето же би нас зніщели, але прето же би вони обстали и предлужели свою файту. Так маме рижни бактерії котри нас нападаю и виволуе хороти, та зме так мали чуму котра нападала человека у векших обсягох у периодох кед медицини не було познате цо виволуе тоту хороту. Було то у 14. вику, у 17. и 18. тиж так, лепра описана ище у Старим завиту, а присутна є ище и нешка. Вец ту и туберкулоза або ефтика, як ю дакеди волали, як и рижни запалєня

гарла, уха и рижни други хороти котри виволуе тоти мали дробни створєня, а ест их коло 1500 файти котри опасни за человека.

Конец 17. вику и одкрице микроскопу упознало человека зоз тим дробним шветом по теди недоступним человеком. Друга, ище менша часточка котра тиж напада человека, вирус, находзи ше на граніци живого и неживого и тиж виволуе рижни хороти.

Човек як „наимудрейше“ существо на жеми през цали час свойого иснованя на жеми пробує способ охрани од хороти, а способ охрани завишел од часу у котрим ше жило як и о держави у котрей ше жило. Маме писани документи од скорей 4500 роки о ліченю котре ше теди зводзело на лічене зоз травами або койдзєякими магийскимима обрядами. Початок ліченя яке нешка познаме зявює ше дзєшка початком 18. вику, а нагли розвой медицини случує ше у остатніх 50 рокох. Богати держави укладали до розвою медицини гледаюци ліки котри ліча одредзени хороти и фажовцом ше насправди удало пренайсц велі ліки котри спашели велі животи. Але, богатим не лем цель спашец животи, але и заробиц ище векши пенєж, та так фармацевтска индустрия една зоз найвекшим профитом на швецє.

Руснак приходзаци до Паноніи як худобни без власней националней держави, у 18. и 19. вику не ма вельки можлівосци водзиц рахунку о здравю и провадзиц напредованє у ліченю, та так прежил и чуму и ефтику. Умерало ше часто, а вельо раз ше не знало же прецо и яка то хорота покойному вжала живот. Векшина нашого народу жие на валалє и можлівосци за лічене ограничени, найвєцей пре материялни стан, але заш як и при других народох, так ше и при Руснацох на валалє зявюю людзе котри ліча зоз травами, масцами, койдзєякими водичками. У веліх случаях тоти ліки помагали бо нам природа дала велі природни ліки за одредзени хороти, але було ту и веліх спредозкошох котри зарабляли на людскей нужди.

Попри рижних природних лікох зоз котрима траваре лічели, вельку улогу мали и койдзєяки „духовни лікарє“, най не повеме „босорки“, котри на рижни способи знімали „урекнуца, зли поробєня, одганяли злих духох“ и виводзели койдзєяки ритуали, зачитованя и подобне, и на тот способ лічели. Чи помагало, чи не, людзе одходзели и на други валали кед би ше чуло за даяку жену котра то зна добре робец и помогнуц, бо кед хорота влапи человека лапа ше и за сламку же би ше виратовал.

По Другей шветовой войны розвойо медицини рушел барз напредок, лічене хоротох у цалим швецє вше успишнейше, за велі хороти ше зявюю вакцини и ліки. Човеков вик предлужени, жиєме вше длужей. Руснак жиюци у розличних державох прилапуює способ ліченя и охрани од хоротох яки панує у одредзеной держави. Руснак провадзи сучасну медицину, нешка маме веліх дохторох и медицинских роботнікох, патрime очувац свойо здравє и жиц цо длугши и квалитетнейши живот, та так по валалох маме вельке число 80 и 90-рочних людзох.

Розвойо технології и индустриї привєдол до онечисцєня воздуху, води и поживи, велі модерни хороти виволали зме сами, вше ше зявюю нови хороти, бактерії поставаю одпорни на ліки, вируси мутираю, цали час свойого иснованя зме у войни зоз тим дробним шветом як ше охраниц од хоротох котри виволує, а тот дробни швет бори ше процив нас як обстац и предлужиц живот своей файти. Приклад тей войны и найновши вирус котри нас нападнул, COVID-19, процив котрого ше бори цали швет уж длужей як пол рока и нїяк найсц лік. Гоч зме „наимудрейше“ существо на жеми не може ше бориц процив природних законох, а шицко же бизме лагодно жили без обгляду яку чкodu природи спричинюєме. Будзєме мушиц научиц жиц у согласносци зоз природу и на тот способ зачувац живот на тей нашєй жемовой кулі за будуци генерациї.

Томислав Рац

Часи корони

Смертельна небезпека

Кажди човек у живоце дожие и прежие даяку небезпеку. Думали зме, прежили зме войну, горше од того нет. А вец ше виляла вода у Посавини и дзепоедни нашо Руснаци дожили вельку материялну утрату. Людзе звичайно знаю повесц, слава Богу же ніхто не настрада, же остала жива глава. Видзели зме, на свойо очи, яке пекло створи война, видзели зме позабаваних, покалічених, розваліяніска, прежили напади танкох, авионох, ладбох з Дунаю, гранатованя, було праве пекло. Думали зме, горше од того нет! Кажди дзень тих воєних рокох було вше исте питане: „Чула ши же погинул...?“ Одвит бул уж яки бул, зогло ше главу и ишло далей. Лем за шерцо ущипло бо слизи уж висхли од каждодньових висткох о покойних.

А вец, у повойнових часоох, кед бизме ше стретли у даяким цудзиме месце дзе зме нашли дочасови дом, питаня не були „Як ши?“ „але лем „Як?“. Одвит вше бул исти: „Жива глава“.

З тим було шицко поведзене, и тото же не мам свой дом, и же не знам цо з моїма, же кажди дзень чуем ище за дакого же не прежил.

Врацели зме ше, хто дзе. Дахто до новей фамелії, дахто остал далеко од места дзе жил пред войну, а дахто пришол на розваліяніско, держава му збудовала хижу на старих фундаментах и живот рушел далей. Не исти як бул пред войну, але ишло ше напредок. Думали зме, младим будзе лепше. Живот, односно борба за егзистенцію, часто човека одведе дзе ані не шніл же би ше могол найсц.

Початком XXI вику велі пошли зоз власней жеми погледац богатши живот у цудзей. Европа без граніцох оможлівела же би ше у другей жеми, за исту роботу заробело вельо векши плаци. Дзепоедни пошли зоз потреби бо еден час не було роботи у їх держави, познейше други одходзели бо видзели же можу вецей заробиц, а трєци, вони жадали лем мирни живот, без политичних звядох котри у нашей жеми були скоро едине цо ше могло чуц од политичарох хтори були плацени далеко найлепше од шицких. Млади не жадали участвовац у таких нехасновитих полемиках, та пошли там дзе не муша закуковац до бутелару за каждим динарчком, дзе не муша роздумовац чи банани купя нешка, лебо причеаю док буду на „акції“ и дзе ані не знаю хто политичар, бо гевтот там роби за людзох хтори го вибрали а не преказуе ше з тим. Там не важне чи дачий дїдо бул лебо не бул там дзе даяке войско, раз давно, кед тоти млади

не були ані народзени, победзело. Вони пошли.

Старши остали. Роботи було вецей як роботно способних жительствох, почало ше приводиц роботнікох зоз жемох з окруженя лебо аж и з далей, зоз Азії, Африки.

На граніцох державоох почали ше громадиц людзе хтори ніби сцекали од войны, а у сущносци сцекали од худоби. Оправдане же кажде за себе гледа лепши живот, и нашо пошли за лепшим животом, але агресивни способ на яки мигранти вимагали права за себе у хвилькох кед их ані граждана домашніх державоох не маю нательо, приведло до зменшаного сочувствія европских гражданох спрам їх проблемоох.

Розлични култури та аж и религиї вше требаю вельо сцерпеня и вельо порозуменя же би зажили ведно, лебо з толеранцію едни коло других.

Бриги хтори трапели людзох у Горватскей були иншаки як бриги гевтих у Немецкей, але заеднічки им бул страх од габи мигрантох хтора ше агресивно и неконтроловано гарла на нашо граніци, обколешовала нашо обисца, а вистки о справованю мигрантох спрам локално-го жительствох були застрашујуци.

Але, держави ше упарли же зрбя цо ше найлепше годно за тих нещеслівих людзох, але вец нараз пришло цошка цо не можеш видзиц, цошка цо можеш провадиц лем през статистични податок.

Нараз ошвитла вистка же место Вухан, у покраїни Хубеи, у НР Китай, положене до карантени, же кажди дзень умера на тисячи людзох од вируса хтори наволали SARS CoV-2, односно COVID-19, а граждана не шму напуциц свойо кварталі.

Було то там дзешка у Китаю, далеко од нас. Провадзели зме и сочувствовали з німа, а вец, исти тот вирус почал „кошиц“ людзох у нашим сушедстве. Италия зазначовала и по 1000 смертельни случаї на дзень. Людзох не сцигли ховац, але их кремиралі, а хорих не могли вецей ані лічиц та их на авионох превозели до Немецкей.

Отворени европски граніци, але и глобални швет, дзе кажди може одлециц на авиону кадзи лем жада, лебо ма роботу, лебо ше пошол школовац, поспишеди пандемію коронавирусу. По дзепоедних жридлох, нешка маме 196 держави на швецце, то гевти держави хтори як таки припознати од векшини других державоох гоч су не шицки членіци Зединених Нацийоох, а по 2. април

2020. року, на веб бокох <https://www.worldometers.info/coronavirus/> маме зазначени коронавирус у 203. державоох и територіюох на швецце. Поведли бизме, нікого не заобишло.

Вше вецей держави лебо територіялни едінки хтори не припознати як держави, уводзели строги мири о миграційоох, та и о самим шлебодним рушаню власних гражданох по власней держави. Не дошлебодзовало ше напушване места дзе особа ма стаємну адресу, лем у окремих и барз ридких винімоох.

Дзепоедни держави, як Сербия хтора у нашим сушедстве, уведли полиційну годину, дзекеди аж таку строгу же тирвала од пятку пополадню по пондзелок рано.

З другого боку Русия, односно ей прецидатель, преглашел цали еден мешац (април) за нероботни.

Робели лем служби хтори мушели охраниц здраве людзох, отримовац шор, пласовац лебо предавац поживу, политичаре, та гевти на хторих ше упера кажди попатрунок бо вони едїни пласую информациї хтори допераю по гражданох, а то медиї и медийни роботніки.

Зажила и ера интернету. Рижи платформи почали ше пребивац до наших обисцох преїг дружтвених мрежох бо теза було важне #останьдома. Поживу, присмачки, та аж и желеняву ше наручовало преїг интернету, а людзе хтори продукую таку поживу лебо тарговини хтори ю предаваю винашли можлівосц доставяня истого „од дзверох по дзвери“.

Изоляция потенциално заразных особох не функционовала найлепше. Людзе не верели же тота операца хорота така опасна. Але число заражених кажди дзень росло.

Несцерпезлівосц остац у свойім обисцу, окреме у малих кварталюох и окреме младих хтори научели буц едни з другима та гоч, кед би ше анализовало їх справоване у дружтве, обачело би ше же лем шедза за истим столом у даяким кафичу, але не комуникую „уживо“, „наглас“, але длобу кажде до свойого смартфона, чсто аж зоз слухалками на уоох, шмею ше наглас але не ведно.

Тото „не ведно“ теза нам барз хиби и нараз барз жадаме БУЦ ВЕДНО.

Агнетка Балатинац

Aug. 2007